

Фото Сергія Марченка

Любов ГОЛОТА

На Аскольдовій могилі поховали їх тридцять мучнів-українців, славних, молодих. На Аскольдовій могилі український цвіт. По кривавій по дорозі нам іти у світ... Павло Тичина

Крути на Грушевського

Порівняння нинішніх січневих подій в Україні з січнем 1918 року справа невдячна: надто багато аналогій, час їх не стер і не спростував. Від класичної максими "Dulce et decorum est pro patria mori" (солодко вмерти за батьківщину), яку промовив до полеглих під Крутами юнаків голова Центральної Ради професор Михайло Грушевський, до смертей Сергія Нігояна і Михайла Жизневського на київській вулиці Грушевського нинішнього 22 січня у день Соборності і Свободи — 96 років. Отримавши вогнепальні смертельні рани і помираючи майже миттєвою смертю, ці юнаки 20-ти і 26-ти років не встигли навіть вимовити рідними — вірменською і білоруською — слова прощання чи бодай "мамо"... Але залишилися безліч свідків, які чули: в епіцентр протистояння хлопці вирушали з наміром стояти до кінця.

Від спогадів Бориса Монкевича — "Всіх полонених замордовано звірчим способом: вони були з розбитими головами, повибиваними зубами, повиколованими очима. Кілька трупів не вдалося розпізнати, так вони були понівечені" (Монкевич Б. Бій під

Крутами // Поступ. — 1929. — № 2. — С. 59—65) — до свідчень брата замордованого бандитами львів'янина Юрія Вербицького: Юрія викрали з лікарні, потрошили ребра, ноги, понівечили лице і залишили помирати в лісі під Борисполем — пекло. Звірства вимірюються пеклом. Кандидат фізико-математичних наук, альпініст, провідний інженер відділу сейсмічності Карпатського регіону Інституту фізики НАНУ — прямий нащадок національно-активної громади Західної України, яка завжди свято оберігала пам'ять про крутян-галичан. Хай царствуй!..

Це — не всі і не останні смерті. Імен усіх забитих і викрадених, катованих і заарештованих українське суспільство ще не знає. Але воно добре знає, скільки поранили журналістів за платили за свободу слова і достовірність інформації своїм здоров'ям, скільки активістів втратило очі, стали інвалідами... Суспільство бачило, як орудують кийками "беркути" — від грудневого погрому студентства на Євромайдані до сьогоднішніх чорних днів. Чи не "батьківське" піклування Азарова про тих, хто розправляється з власним народом за обіцяні квартири та щедри виплати за "стояння в протистоянні" зрушило на спротив українців по всій державі — всупереч драконівським жандармським законам та ігноруванню Віктором Януковичем вимог протестувальників. Годі увияти цього "гаранта Консти-

туції", який, здається, звик опиратися лише на проросійські Крим і Донбас, на переговорах із самими протестувальниками. Він сподівається, що пролита кров активістів назавжди виб'є з української душі потяг до свободи людини і громадянина. Розглядаючи власний народ лише як "електоральний планктон", Янукович і його влада сподівалися, що українці ніколи не скористаються своїм правом на повстання: "Янукович не є гарантом захисту суверенітету України й забезпечення конституційних прав, як передбачено Конституцією, і становить загрозу національній безпеці та конституційному ладові держави. Про це, зокрема, свідчать і укладення ним у лютому 2010 року сумнозвісних Харківських угод, і відмова від підписання в листопаді 2013-го Угоди про асоціацію з ЄС усупереч Закону України "Про засади внутрішньої і зовнішньої політики". Президент Янукович систематично освячує своїм розчерком численні "закони", які ухвалює контрольована ним парламентська більшість усупереч Конституції України та Закону "Про Регламент Верховної Ради". Апофеозом такої антидержавної і антиконституційної діяльності є підписання 16 січня "законів про диктатуру", спрямованих на порушення фундаментальних прав і свобод громадян" (Володимир Василенко, правознавець-міжнародник, "Український тиждень" № 4, 2014 р.).

...Сьогодні, 28 січня, коли редакція готує до виходу в світ чергове число тижневика "Слово Просвіти", Верховна Рада на сесії, скликаній в аварійному режимі, ухвалює рішення про скасування "законів про диктатуру", дев'ять із них вже скасовані. Микола Азаров подав заяву про свою відставку, Янукович її прийняв. В середу ВР обговорюватиме розпуск Майдану. Не впевнена, що всі його учасники на це погодяться.

Втім, глибока суспільна криза цим не вичерпається. Буква закону не гарантує душевної рівноваги народу, що перебуває в потрясінні, суть якого в наші дні викричав молодий польський журналіст до групи беркутівців: "Ти ж українець! Кого ж ти б'єш?" Суть цього потрясіння читаємо і в спогадах Івана Шарого "Січовики під Крутами" (Репортаж учасника бою два місяці після битви під Крутами): "...Хай же земля буде пером Вам, славі герої народні! Ви все, що могли, віддали їй найдорожче, що є в світі — молоде різнобарвне своє життя..."

Ви вмерли славною смертю! Але на тлі цього всього, якою мерзотою одгонить від злочинної утечі негідних філерів, душоубців, отого штабу, якому вручена була доля стількох невинних душ і який їх так легковажно, так провокаційно продав.

Продовження на стор. 4

Рада скасувала «диктаторські» закони

У вівторок відбулася позачергова сесія ВР України. Її скликання стало результатом переговорів між владою і опозицією щодо шляхів подолання кризи і громадського протистояння в суспільстві. Першим кроком до цього стало скасування так званих “законів диктатури”.

Верховна Рада скасувала 9 із 12 законів, які обмежували свободи громадян і були ухвалені 16 січня “у ручному режимі”.

За відповідне рішення проголосував 361 народний депутат.

Як повідомив спікер ВР Володимир Рибак, відповідної домовленості вдалося досягти на погоджувальній раді у вівторок.

Зокрема депутати скасували закони № 721-7 (Олійника—Колесніченка — ред.), 722-7 (про відповідальність уболівальників), 723-7 (про посилення відповідальності за порушення ПДР), 724-7 (про зняття недоторканності з депутатів), 725-7 (про заочне кримінальне провад-

ження), 726-7 (про безкоштовну юридичну допомогу), 727-7 (зміни до Податкового кодексу щодо безмитного ввезення газу), 728-7 (про відповідальність за руйнування пам'яток), 729-7 (про відповідальність за заперечення злочинів фашизму).

Скасування законів проголосували пакетом і без обговорення.

За їхнє скасування голосували і регіонали, і опозиція, і позафракційні. Не голосувала лише фракція комуністів, регіонали Колесніченка та Царьов проголосували “проти”.

Після голосування депутати включили до порядку денного та ухвалили в легітимний спосіб закони на заміну законам 726-7, 727-7, 728-7 та 729-7. Верховна Рада вирішила продовжити роботу 29 січня.

Відставка Уряду Азарова

Наступною умовою подолання громадянського протистояння в Україні на переговорах влади і опозиції було визнано відставку Кабі-

нету Міністрів, очолюваного Азаровим, і формування нового Уряду.

Прем'єр Микола Азаров у вівторок подав у відставку. Це означає і відставку Уряду.

Згідно з Конституцією, відставку Прем'єра і всього Уряду має прийняти президент. Уряд, відставку якого прийняв президент, за його дорученням продовжує виконувати свої повноваження до початку роботи новосформованого Кабміну, але не довше ніж шістьдесят днів.

У той же день, 28 січня, Президент прийняв відставку Уряду.

Президент ще на переговорах в суботу запропонував опозиції очолити новий Уряд.

Ще одним пунктом домовленості влади і опозиції є повернення України до парламентсько-президентської форми державного устрою. Робляться перші кроки в цьому напрямі.

Вл. інф.

Заява Правління Луганського обласного об'єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка

95 років тому, 22 січня 1919 року, в першу річницю проголошення Незалежності, в Києві на всенародному вічі велелюдного Софійського Майдану висловили Акт Злуки українських земель у єдину соборну Українську державу. Вистраждана мільйонами українців Соборність набула реального змісту вперше в історії новітньої України. На жаль, саме у славну 95-ту річницю Акту Злуки оскаженілі “беркутівці” — прислужники режиму узурпаторів на чолі з В. Януковичем — відкрили рахунок загиблим під час сучасної Української революції. Стало остаточно ясно, що бандитська влада не зупиниться ні перед чим, щоб увічнити себе у владних кабінетах, надалі підписуючи кремлівським хазяям.

Можновладцям із печерських пагорбів вірно прислужують їхні узаконені холуї в регіонах. Яскравий приклад — південно-східні терени України, традиційно, на жаль, орієнтовані на Москву. Зокрема ще 20 січня 2014 року фракція Партії регіонів у Луганській обласній раді звернулася до Президента України В. Януковича із закликом запровадити у столиці України Києві надзвичайний стан. Наступного дня відповідне звернення ухвалила обласна рада, абсолютну більшість якої становлять ті ж регіонали, а також комуністи.

Зазначений “документ”, на яву якого слід було чекати, став закономірною реакцією правлячої партії на протести сотень тисяч українців проти беззаконня й терору, які провадить влада, що після фактичного державного перевороту 16 січня 2014 р. втратила будь-яку суспільну легітимність.

Обласні депутати від ПР і КПУ й ті, що за ними стоять — це переважно представники колишньої компартійної та комсомольської номенклатури, новоявлені пігмеї від політики та інші давні прислужники Януковича й К, яких об'єднують вузькопартійні інтереси, патологічна совковість і українофобія, а також схильність до негайної наживи.

Немає сумніву, що ідеологами й натхненниками цього звернення є “герої” Луганщини — Тихонов і Єфремов, із яких перший доклав руку до розграбування та нищення всесвітньо відомого тепловозовбудівного заводу, що виробляв 97 % тепловозов колишнього СРСР, а другий — до такого ж розгрому стратегічного верстатобудівного заводу. Обидва вони за “совєтських” часів обіймали посади парторгів і комсоргів, а після здобуття високих крісел, уже в нібито незалежній Україні, органічно влилися у “стрункі лави” ПР, зрештою досягнувши в ній вершин владної піраміди.

Серед безпосередніх авторів звернення й тих, що його підтримали, такі одіозні постаті, як голова Луганського обласної ради Голенко (його українофобські дії давно мали б зацікавити Службу безпеки України), антинародний артист України Голубович (очолював обласний штаб Януковича ще як кандидата у Президенти України 2004 року), ректор Луганської державної академії культури та мистецтв Філіппов (відомий законодавчим ініціативами на обласному рівні щодо звуження сфери застосування державної мови на теренах Луганщини та паплюження імені й спадщини Тараса Шевченка), генеральний директор Луганської обласної державної телерадіокомпанії Мірошник (знаний своїми україноненависницькими висловами про те, що українці — це “недораса”), голова фракції ПР — начальник управління екології облдержадміністрації Арапов (за його

керівництва про екологічні й природоохоронні ініціативи й заходи влади практично не чути) та інші, такі ж далекі від ідей української національної державності, демократії та місцевого самоврядування (та й будь-яких ідей узагалі) особи.

Ми переконані, що зазначене звернення депутатів Луганської обласної ради і таких же легітимних збіговиськ у сусідніх областях спрямоване не лише на знищення суверенітету України й придушення прав і свобод її громадян, а й несе пряму загрозу розколу держави. Згадані вище та інші “діячі”, які бажають придушити рештки конституційного ладу в Україні, ще під час Помаранчевої революції 2004 року брали активну участь у організації та проведенні сумнозвісного сіверськодонецького сепаратистського з'їзду, на якому вони проголосили “ПіСУАР” (південно-східно-українську автономну республіку), чим брутально порушили Конституцію та чинне законодавство України. Отже, своїми провокаційними діями вони не вперше підштовхують український народ до розбрату, братоненависництва, а державу — до розчленування й повного підкорення путінською Росією.

Не заспокоївшись своїм “надзвичайним” зверненням, місцеві регіонали пішли ще далі. У той час, коли на головному Майдані країни вірменин та білорус разом із українцями пролили кров за волю України, тимчасові володарі Луганщини для розправи над майданівцями та начебто для охорони державних установ, нібито виконуючи волю мешканців області, 27 січня офіційно найняли собі на службу так звані загони з місцевих люмпенів і маргіналів — донських козаків, штаб яких — на території Росії, — “для наведення порядку”. Цим “козакам” надані кабінети у приміщенні обласної ради. Більше того, як нам стало відомо, відправляючи на “антимайдан” “тітушок”, шефи забезпечували їм проїзд і харчі за рахунок дітей-школярів і вихованців дитячих садків.

Ми, як і всі патріоти України, категорично засуджуємо антинародні дії обласної влади та закликаємо всіх громадян не піддаватися на явно антинародні, антидемократичні, провокаційні заклики, що становлять загрозу суверенітету й територіальній цілісності України.

Кров, що пролилася на вулиці Грушевського в Києві 22 січня, ставить поза законом правлячі в Україні антидержавницькі партії.

Ми повністю підтримуємо Заяву Центрального Правління ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка від 20 січня 2014 р., в якій дано виважену оцінку сьогодняшнім революційним подіям у столиці України. Наголошуємо, що бандитський характер чинної влади чи не найяскравіше проявляється на Луганщині, горе-керівники якої, відомі громадськості області як куртизанки, кокоти, сутенери, злодії в законі, першими в Україні запопадливо попросили свого “гаранта” про запровадження надзвичайного стану. Цим затятим регіоналом вірно прислужують їхні підручні — комуністи.

Отож закликаємо всіх просвітян України домагатися заборони Партії регіонів і Комуністичної партії на своїх територіях як терористично-кланово-бандитських угруповань.

Ми впевнені, що влада, яка стоїть на засадах несправедливості та діє методами підступу, терору й брехні, не має майбутнього. Нам дано Богом право на нашу незалежну Українську державу та пріоритет у ній українських національних цінностей.

Слава Україні! Героям слава!

Правління Луганського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка

Євромайдан: убиті, кілька тисяч поранених

Микола ЦИМБАЛЮК

Один із семи медпунктів медичної служби національного спротиву, що розташований в Будинку профспілок, навіть сьогодні, у пору непевного затишшя, нагадує кадри з фільмів часів Другої світової. Щоб потрапити туди, на третій поверх, треба пройти кілька суворих, але доброзичливо-ввічливих чергових постів. У довгому коридорі людно: пацієнти сидять в очікуванні на огляд чи маніпуляції до лікарів. Тут же, в коридорі, через переповненість кімнат-палат, хворі лежать на голих матрацах просто на долівці. Між ними заклопотано снують люди в білих халатах.

Медична служба національного спротиву була сформована 1 грудня, того дня, коли беркутівці вчинили садистське кровопролиття в Києві, розганяючи мирну демонстрацію на Інститутській. Очолити медслужбу доручили Святославу Ханденку, народному депутату від ВО “Свобода”, який уже мав досвід забезпечення медичної допомоги на Майдані під час Помаранчевої революції 2004 р. Із загостренням ситуації на вулицях столиці, як розповіла прес-секретар керівника медслужби Олена Євтеєва, було оголошено мобілізацію медпрацівників. За годину після того, як на 5-му телеканалі дали біжучий рядок, третій поверх Будинку профспілок був переповнений добровольцями-лікарями.

Згодом їхня кількість залежно від ситуації змінювалася, але навіть сьогодні тут працює близько півтисячі лікарів і молодшого медперсоналу.

Так само впродовж двох місяців на Євромайдані змінювалася кількість розгорнутих медпунктів. Зараз їх вісім: у Будинку профспілок; Київській міськдержадміністрації; за головною сценою на Хрещатику; палаці “Свободи” (як перейменували Жовтневий палац євромайданівців); офісі Руху на вул. Гончара (там із першого дня працює 70-річна лікарка, тернопільчанка-рухівка з 1989 р. Леся Копач. Вона лікує охорону майдану); в холі академічного будинку, де розташовуються інститути літератури, мови, історії тощо. Цей пункт

Ті, хто впродовж двох місяців брав участь у мирному протистоянні проти злочинної влади на київському Євромайдані чи відстежував ці події по телебаченню, не могли не звернути увагу на людей у білих халатах із розпізнавальним знаком — червоним хрестом. Виконуючи свій громадянський і гуманний обов'язок, залишаючись вірними клятві Гіппократа, нехтуючи власною безпекою, вони надавали першу медичну допомогу потерпілим у вуличних сутичках, виносили чи виводили поранених із зони побищ. Але незважаючи на міжнародну конвенцію з гуманітарного права, що охороняють права і життя лікарів під час воєнних дій чи насильства всередині країни, медики Євромайдану зазнавали такої ж наруги і знущань, як і ті, кого вони рятували.

вщент розбили беркутівці, незважаючи на розпізнавальні знаки, зокрема прапор Червоного Хреста. Слава Богу, що лікарі встигли завчасно вивести постраждалих. Але “доблесні охоронці закону” закидали лікарів світло-шумовими гранатами, понижили медобладнання. Тепер медпункт відновив свою роботу. Ще два працюють: один у Парламентській бібліотеці, другий — у щойно зайнятому май-

дону ліків ми не отримуємо. Закупувати дефібрилятори, кардіографи, пульсометри, які використовуються в реанімації, нам допомагають благодійники.

Крім медпунктів, на Майдані цілодобово патрулюють мобільні бригади у складі 1—2 лікарів і 2—3 медсестер. Вони перевіряють палатки, стан людей, надають допомогу пораненим чи хворим. У складніших випадках, наприклад, операції, пацієнтів доправляють у лікарні. А таких не одиниці.

За добу лікарі медслужби надають допомогу щонайменше 800 учасникам Євромайдану, а в “гарячі” дні кількість поранених доходила до 2000. З початку акції — революції гідності надано допомогу майже 60 тисячам людей.

Відколи з лікарень, куди були доправлені поранені учасники Євромайдану, міліція почала їх викрадати, лікарі вирішили їх забирати у домашніх стаціонарах чи приватних лікарнях, які охороняються. І там надають необхідну медичну допомогу. Свої послуги запропонували і лікарі з Німеччини, Франції, Швеції, Польщі, Латвії.

Багато учасників Євромайдану після сутичок з беркутівцями отримали черепно-мозкові травми, поранення очей. Це тому, що “стражі порядку” насамперед ціляться в голову й очі. Тільки в медпункті, що в Будинку профспілок, офтальмологи щодня приймають 5—6 осіб. Така ж ситуація на кожному з восьми медпунктів. Лише в стаціонарі лежать більше 30 поранених, яким видалено одне око. Чотирьом — обидва.

Це відповідь нинішньої влади і громадянина Януковича українському народу, який хоче бачити Україну вільною і демократичною європейською державою.

Мирослав Маринович: Голос із поля болю й урядових імітацій

Чим нинішній режим в Україні відрізняється від більшовицького? Комуністи чинили злочини, керуючись ідеологією. Режим Януковича робить те саме, керуючись кримінальною логікою.

Владу в країні узурповано в майже неприхований спосіб. Усі шляхи правового й демократичного вирішення суспільно-політичного конфлікту заблоковано. Режим поводить як терорист, що схопив заручника і приставив йому ніж до горла.

Головна мета — не віддати владу. 2004 року Янукович сказав сакраментальну фразу: “Нас із влади не видавишь”. Під цю мету, починаючи з 2010 року, вбудовувалася ціла конструкція авторитарної влади — позірно демократична для Заходу й фактично диктаторська для власного народу.

Політтехнологи допомогли Януковичу надати вигляду “голуба миру” й навчили вчасно посилати до Заходу правильні месиджі. Як бачимо, це давало дивовижно успішний ефект. Натомість українська опозиція з її імперативом парламентаризму і демократії була іграшкою в руках бандитів, які, вчергове її обманувши, гордо коментували: “Ми развели їх, як котят”.

Якщо ця тактика імітації та обману приносила такий однозначний успіх, хто буде від неї відмовлятися? Навіть у ці дні гострого протистояння з народом почерк владного режиму в Україні той самий.

“Запрошую представників усіх політичних сил, святих отців, представників громадськості до загальнонаціонального діалогу. Я особисто готовий до участі в такому круглому столі”, — це заява Януковича з розрахунку на сприйняття Заходу. Спрацювало, адже Захід вірить словам.

Ось чому прем’єр-міністр України Азаров гордо звітував цими днями телеканалу “Росія 24”, що останні події в Україні не можуть стати приводом для введення США санкцій щодо українських чиновників: “Я серйозно взагалі не розглядаю це питання, оскільки наші відносини, зокрема і з США, є стратегічними та довготривалими, і цей епізод, пов’язаний із такою ситуацією в Києві, на мій погляд, не є навіть підставою для розмов про це”.

Насправді ж усі круглі столи, що відбувалися упродовж цих двох місяців, — це гротескні імітації, які лише переконували народ, що ця влада розуміє лише мову сили. І тому частина людей змушена була вдатися до силового опору, ніби ілюструючи своїми діями преамбулу до Загальної Декларації прав людини.

Сьогодні, коли на київських барикадах уже гинуть люди, ми звертаємося до наших партнерів на Заході: чи пам’ятаєте ви цю преамбулу? Чи згодні ви, що “необхідно, щоб права людини охоронялися силою закону з ме-

тою забезпечення того, щоб людина не була змушена вдаватися як до останнього засобу до повстання проти тиранії і гноблення”?

Невже й тепер ми чуємо слова про “демократично обраного президента” — так, наче Європа не знала прецеденту “демократично обраного” рейхсфюрера Німеччини?

Досі я говорив лише про український режим, хоч аналізувати його дії без урахування впливу Кремля — це однаково що аналізувати траєкторію Місяця без урахування гравітації Землі.

Нинішня Україна буквально наводнена агентами ФСБ Росії, які ретельно виконують цілком конкретний план Путіна:

— дестабілізувати ситуацію в Україні настільки, щоб в умовах неорганізованих “сліпих” бунтів можна було взагалі покінчити з демократією і з “помаранчевою” загрозою для Росії;

— у разі ускладнення цього плану — “простягнути руку допомоги братньому українському народові”, ввівши свої війська, або ж принаймні розчленувати країну;

— дискредитувати режим Януковича в очах Заходу настільки, щоб той прийняв контроль Росії над Україною як рятівний вихід;

— у слушний момент змістити Януковича й замінити його “кризовим менеджером” Віктором Медведчуком, який незмінно виявляє Кремлю свою лояльність.

Зазирнувши в очі Путіну, можна насправді побачити там лише одне: морок. Його логіка — це відчуття “постверсальського” приниження й потреба реваншу задля відродження “величі і слави Росії” та нового поділу світу.

Роль “геополітичного казусу”, яким 1939 року була нібито “фашистська” Польща, сьогодні відіграє буцімто “націоналістична” Україна — в очах Путіна “навіть не держава, а територія”. Вона має зникнути як незалежне утворення або принаймні бути розчленована.

Паралелі з нацистськими феноменами очевидні — їх не в змозі побачити лише сліпа “полікоректність”. Проте для світу це вкрай небезпечно: західні політики фатально відстають в осягненні природи української кризи. Через кілька днів може бути пізно. Ідеться уже не про потребу “плану Маршалла для України” — з цим Європа давно спізналася. Ідеться про широку світову коаліцію задля того, щоб спинити переможену ходу новітніх реваншистів, які насолоджуються своїм умінням “развести, як котят” усю світову дипломатію.

Згадаймо урок Другої світової: ті, що зрікаються захисту цінностей задля власної безпеки, неминуче розплатяться цією безпекою, щоб відновити засадничі цінності людської цивілізації.

Дорогий Майдане! Народе мій безсмертний!

Влада Януковича 19 січня 2014 року розпочала збройну війну проти українського народу. Це влада хахлів, керована з Москви, яка заплатила Януковичу 15 мільярдів доларів за відновлення свого панування над Україною. Ця влада озброєна не тільки танками, гарматами, отруйними газами, а й ненавистю до української державницької ідеї та до нашого бажання об’єднатися з вільними європейськими народами.

Знаю, в мене стрілятимуть депутати-зрадники, Сухі, Олійники, Колісниченки і пані Герман. Але мене не вб’ють, хоч би тому, що я написав перше речення до Акту проголошення незалежної України 24 серпня 1991 року. Знищений як плот, я житиму в слові, якому служив. Як поет звертаюся до беркутівців — перейдіть на сторону повстанців, не зганьбіть своїх батьків і предків, які віддали своє життя за українську державність.

Війну проти яничарів і манкуртів український народ виграв. Майдан розігнати можна, убити сотні беззбройних людей можна, але нема такої зброї на світі, що здатна знищити слово Шевченка й Франка, пам’ять про нашу княжу й козацьку державу, про Українську Народну Республіку, про Українську Повстанську Армію, про мільйони українців, убитих Голодоморами, в тюрмах та Сандармохах. Скільки б разів нас не вбивали, ми досі не мертві! П’ять хлопців, що загинули тут позавчора і вчора, набагато живіші, ніж перекинчики у Верховній Раді, що 16 січня проголосували за антиконституційні закони, списані з російських шпаргалок. Ті хлопці вічні!

Ми живі! Ми переможемо!
Слава Україні!

Символ віри

Я вірю в Україну, в рідну мову,
Що в кігтях двоголового орла
Вмирала й воскресла знову й знову,
І в муках нашу душу зберегла;
Вона підносить нас, немов покрову,
Де Божа кров у фалди затекла,
Дає життя, як пісню колицкову,
Бере — як слави доброї стріла;
Вона не вмере, дарма московські шлєї
На неї накидають знов пігмеї —
Перевертні, хахли, донецька тля;
Вона не вмере, бо мова — то земля,
Що має над людьми найвищу владу;
Вона пройде пороги всіх нещастя,
Та вічної державності своєї
Ніколи і нікому не віддасть!

Я вірю в Україну, як в життя,
Що не зникає після помертя,
А воскресє в пам’яті живих,
Примножує нових майданів здвиг,
У плот, де стоптаний вогонь потух,
Заходить, як УПА невбитий дух.

Я вірю в Україну, в ті літа,
Коли сліди від цвяхів і хреста
З її душі, немов струпи, зійдуть, —
І сяюча відкриється можуть
Її краси, свободи й чистоти
На всі Господні засвіти й світи.

Я вірю в Україну і молюсь,
Щоб її до ніг не бралась рабства грузь,
Я вірю, що вернеться вона
До свого слова, хліба і вина,

До європейських родичів своїх
З невольничих, скривавлених доріг,
З катівень, де вмирала і росла,
Прийде до свого храму і житла,
Як той владика, що з Сибіру в Рим
Скатованим прийшов, але святим!

20.XII.2011, Київ

Пісня

Нас продано за долари Москви,
Нас покатовано з наказу зека
Та ми, палаючи в своїй крові,
Не згоримо, як немічна смерека.
Настав наш час.
В нас виходу нема.
І жити ми не будемо
з ганьбою.
Європа — волі нашої сурма.
Свобода або смерть на
полі бою.

Стріляють в нас тітушки й москалі,
І беркути, хохлів гидотні клони,
Та ми встаєм з козацької землі
Як Богуна й Шухевича колони.
Настав наш час.

В нас виходу нема.
І жити ми не будемо
з ганьбою.
Європа — волі нашої сурма.
Свобода або смерть на
полі бою.

На наших барикадах прочитай,
Що на Дніпрі поляжем, на Каялі,
За Рейн і Сену, Віслу і Дунай,
Щоб не мутніли від крові й печалі.
Настав наш час.

В нас виходу нема.
І жити ми не будемо
з ганьбою.
Європа — волі нашої сурма.
Свобода або смерть на
полі бою.

Нас не лякає ворога стріла,
Але лякає труйна куля брата,
Бо страшно помирати від хохла,
Від зрадника, чия душа проклята.
Настав наш час.

В нас виходу нема.
І жити ми не будемо
з ганьбою.
Європа — волі нашої сурма.
Свобода або смерть на
полі бою.

25.01.2014 р.

Президентіві України В. Януковичу

Пане Президенте!

Те, від чого українські письменники півтора місяця тому застерігали на засіданнях Круглого столу, сьогодні стає жахливою реальністю. Привид громадянської війни прийшов в Україну, несучи загрозу масового братовбивства і втрати цілісності соборної незалежної держави. У глибокий суспільно-політичний конфлікт втягнуто мільйони громадян у всій Україні, її столиці та областях. Протистояння зайшло надто далеко і потребує негайного кардинального вирішення. Будь-яке зволікання означає подальшу ескалацію напруженості, яка й без того сягає крайніх меж.

Усе, що діється нині в країні, — прямий наслідок системної кризи, що охопила всі сфери суспільного життя: економіку, внутрішню й зовнішню політику, судочинство, законодавчу й виконавчу гілки влади, правоохоронну систему, національне державотворення, базові гуманітарні принципи, гарантовані Конституцією основоположні засади народовладдя, прав і свобод. Такого катастрофічного становища Україна не знала за всі роки незалежності. Патріотичне усвідомлення цього практично всіма верствами суспільства при-

звело до закономірних, немисливих протестних акцій, мирного повстання народу. Виразником рішучого небажання широких людських мас жити в країні, де протягом кількох останніх років насаджено тоталітарний диктаторський режим, став новий Майдан. Проте влада, замість дослухатися до вимог і сподівань власного народу, відповіла брутальною силою, кинувши проти беззбройних людей загони “Беркута”. Пролілася кров, з’явилися убиті й тяжкопоранені чи скатовані, на активістів Майдану відкрито справжнє полювання, їх кидають за ґрати або вони зникають безвісти. Абсолютно неадекватні дії влади, зокрема й ухвалені Верховною Радою з грубим порушенням регламенту закони від 16.01.2014 р., не тільки не сприяли громадянському порозумінню та вирішенню конфлікту, а й стали детонатором радикалізації протистояння.

На наш погляд, сьогодні існує тільки два сценарії подальших подій.

Перший — громадянська війна. Допустити її — означає свідомо знищити Україну як суверенну унітарну державу, геноцид проти власного народу, національна ганьба перед усім цивілізованим світом. Іс-

торія і нащадки ніколи цього не пробачать.

Другий сценарій негайно усуває всі загрози та доведений до апогею суспільно-політичний конфлікт, забезпечує громадянський мир, припиняє будь-які конфронтаційні дії з боку обох сторін протистояння, вертає країну до нормального життя. Для цього вам, очільникам гілок державної влади, виходячи з очевидної доцільності та інстинкту самозбереження, необхідно скласти повноваження, перед тим амністувати всіх затриманих і ув’язнених активістів Майдану та підготувати низку законодавчих актів щодо термінових президентських і парламентських перевиборів і обрання нового уряду на перехідний період. Якщо ви справді маєте бодай найменший патріотичний сентимент, мусите вчинити цей мужній крок, поступитися власними амбіціями в ім’я недопущення кривавої братовбивчої бойні, в ім’я України, її героїчної історії та гідного майбутнього, на яке заслужив український народ. Іншого просто не дано.

Анатолій ДІМАРОВ,
Роман ІВАНІЧУК,
Юрій МУШКЕТИК,
Юрій ЩЕРБАК,
Павло МОВЧАН,
Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ,
Любов ГОЛОТА,
Віктор БАРАНОВ

Закінчення. Початок на стор. 1

Та його йому буде. Його жде до-стойна кара. Колись встане на но-ги Україна, і життя нашого народу увійде в рівну колію, тоді не буде та-ких рокових помилок, як трапило-ся оце під Крутами, де оборону краю приручили людям — п'яничкам, учораїнім українцям, які зуміли примазатися до українців тільки в останній час, інтереси ж їх були ду-же далеко від оборони краю”.

Ну хіба не про “тігушок” і їх-ніх організаторів і покровителів це сказано? Хіба не здригається душа, коли дивишся на цих молодиків із бітами, які, наче хорги, кидаються на своїх земляків-протестувальни-ків, готові їх мордувати до смерті? Злагожденість їхніх дій, покровител-ство від міліції і влади свідчать, що ці загопи сформовані не вчора. Уперше засвітилися люди в спор-тивних штаних на президентських і парламентських виборах як учас-ники “каруселей”. Після перемоги Януковича з’явилися у Києві, роз-писалися на парканах: “Усьо будет Донбас”, стали постійними паса-жирами комфортабельних і не дже автобусів, які підганяли до сто-лиці на противагу кожному мітин-гові опозиції. В січніві дні 2014 року вони — незамінні й незмін-ні бандформування влади в Хар-кові, Одесі, Запоріжжі, Дніпропе-тровську, Луганську, Донецьку... Це громадські організації? Хто вони? Як зветься? За що живуть? Вчать-ся чи працюють, їх утримують держ-авним чи приватним коштом? Очевидно, що їхні імена треба роз-секретити, а про будь-яку амністію чи прощення й мови не мусить бу-ти, оскільки їхні дії — це завжди за-далегідь організований напад.

Нещодавно колишній міністр внутрішніх справ Луценко на од-

Крути на Грушевського

ному з телеканалів зі знанням спра-ви розповідав про діяльність “Бер-кута”, “Грифона”, інших держа-вою створених загонів для бороть-би з організованою злочинністю, збереження правопорядку, охоро-ни демократичних свобод та інших державних цінностей і наводив та-кі приклади морального розкладу самої ідеї цих утворень, від яких у мирних обивателів волосся ставало дуба: люди, які діють під присягою на вірність Україні, фактично цю державу руйнують. Про патріотизм не йдеться: у всіх нас перед очима катування майданівця, козака Гав-рилюка, ми чули про те, як про-ганяли кризів стрій іншого юнака з Чернівців, гамселіючи його кийками й примушуючи співати Гімн Укра-їни... Чи подбала законодавча вла-да про закони, які чітко визначають повноваження, права і зоборони в діяльності подібних “синів Азаро-ва й Захарченка”? Невже властям, у яких справді є сини, й на думку не спадає, що їм так само пекли б та боліли знущання віроломців? Нев-же гадають, що, надійно сховані за високими парканами своїх ма-етків та за кордоном, їхні діти без-печені від будь-якого болю й мук? Про муки совісті не йдеться: вла-да не відчуває їх давно. Тож годі споді-ватися, що ті, хто вийшов на майдан-и, не маючи за душею нічого, крім відчаю, згодяться на відступне, що знову вкладається в обійняту ста-більності та втрату чиновницьких портфелів. Люди знають, чого хо-чуть: іншої влади й іншої держави, іншого правового простору для сво-го волевиявлення.

Розкол, розрив, розпад Укра-їни, поділ по Дніпру — ці “ляка-

ли” витають у повітрі так само, як і настійно повторювані твер-дження про те, що український народ не має спільної ідентич-ності, що західняки й східняки кардинально відмінні, що в укра-їнців різні мова й Бог...

По тому, як Росія активно до-лучилася до метання цих ідеоло-гічних світло-шумових гранат у наш інформаційний простір, ма-ємо зрозуміти, кому особливо до вподоби ідея про дві України. Щось мені підказує, що не ли-ше російські сльозоточиві газети й гранати передано на озброєння “беркутівцям”. До болю знайо-мі методи боротьби з чеченцями проглядають кризів загадковисті викрадені людей і снайперських влучань із невідомої зброї...

“О спорт, ти мир!” — Олімпіа-да в Сочі, яка зовсім скоро покличе до мирних змагань, відкладає пря-ме російське втручання в українські події, але не заважає російським емісарам бути присутніми в Україні. Будь-яка країна вже давно б заборо-нила транслювання таких відверто ворожих до українців телеканалів, як “РТР Планета” чи “Россия 24”, у телевізійній якій присутній прямий заклик до розриву Укра-їни. Ось, скажімо, 26 січня веду-чий спеціальної шовечірньої ліній-ної програми “Україна” Соловйов інакше як “вялотекущей бандеров-щиной” 22 роки Незалежності на-шої держави не називав, а всіх май-данівців — “бандеровскими недо-битками”. Йому підтакували відомі “українознавці в штатском” Мак-сим Шевченко, Ніколай Усков та Олег Бондаренко, а також залучені перекинчики Олександр Бузина та Ва-

дим Колесніченко. На десерт гляда-чам ведучий припас сумнозвісного редактора газети “Завтра” Проха-нова, який не лише поділився сво-їми враженнями від відвідин квіт-ського Майдану, а й запропонував план об’єднання “русскоязычных городов Украины, где много интел-лектуалов” для протистояння Май-дану і революції. Визначаючи май-данівців як харизматичних людей і навіть порівнявши їх із розпеченою плазмою, цей балакучий пузань не втримався — збрехнув, що на Май-дані в нього пропали гроші, прав-да, суму не назвав. Очевидно, то був протертий мідний п’ятак, на який Росія, наче на блешню, намагається піймати українських легковірів на черговий проект: скажімо, в одній із програм Соловйова було запропо-новано й наполягалося на дошль-ності нового штурму українських мізків російськомовних регіонів “соціальним проектом левий ори-єнтації”. Очевидно, проект вже пращоє — комуністи не голосували проти жандармських законів.

Всі погрози, приниження, полі-тичні наліпки російських політ-технологів супроводжуються по-ливанням сиропом: “наші улюбле-ні українські брати, наша спіль-на дніпрова купіль” і т. ін. Шко-да, що об’єктиви необ’єктивних російських камер не зафіксува-ли напис, який залишив майдані-вець із Севастополя біля Будинку профспілок: “Я за братство, но не за российское рабство”. Але Про-ханов та інші українофоби, пресе-ккурсанти ніяких закликів не читають і не помічають...

Мова Майдану — українська, але було б помилкою стверджу-

вати, що російська тут лунає зрід-ка. На Майдані мова — засіб спіл-кування і єднання, а не відчуже-ності й ворожнечі. Сумська, лу-ганська, волинська, галицька, по-дільська говірки складають пречу-довий букет української держав-ної в її повноті і сили. Всі ми чули, як герой Сергій Нігоян, вірменин із Дніпропетровщини (Солонян-ський р-н), читав Шевченка: “Бо-рїтеся — поборете, Вам Бог пома-єає” — так звук “г” вимовляють тільки на Придніпров’ї, козаки з дніпровських порогів пізнають по мові і приймуть Сергія за свого, а кавказькі сині гори пошлють йому своє благословення...

Крути на Грушевського не впа-дуть і не розійдуться — ні сьогодні, ні завтра. Не доведи, Боже, порів-нювати їх із Термопілами чи вдава-тися до будь-якого пафосу: Правий сектор заявляє, що стоятиме до кін-ця. Афганці вимагають відставки Януковича. Майдан їх підтримує...

...За взяття Києва Мурав-йов роздав своїй армії по 100 руб. П’яні матроси розстрілювали і роздягали своїх жертв. Грабжники, які згодом повернулися в Росію, світилися від блиску награ-бованих прикрас.

Юнаки під Крутами мали по-десять патронів на брата, але кла-ли своє життя за Україну. На-пис на крутянському пам’ятнику “Душу й тіло ми положим за на-шу свободу” — і присяга, й чин, який здійснено 96 років тому.

Ось чому, коли активісти Майдану співають державний гімн, я молюся, аби “український цвіт” уже не йшов у світ “по кри-вавій по дорозі...” 2014-го україн-ське юнацтво має перемогти.

Слава Героям!

Любов ГОЛОТА

Сергій БУТКО,
Український інститут національ-ної пам’яті

Автор і режисер фільму Сні-жана Потапчук, оператор — Світ-лана Коваль, керівник проекту — Марк Гресь.

Наукові консультації творчій групі надали фахівці відділу історії Української революції 1917—1921 років Інституту історії Укра-їни НАНУ на чолі з Владиславом Верстюком, доктором історичних наук, професором; наукові спів-робітники Українського інституту національної пам’яті, Центрально-го державного архіву вищих орга-нів влади й управління України, Іс-торико-меморіального музею Ми-хайла Грушевського.

Допомогли у створенні доку-ментальної стрічки Південно-За-хідна залізниця (керівництво та ко-лективи залізничних станцій “Ки-

Сергій СОЛОМАХА,
член “Просвіти”,
м. Чернівці

Цей науковий збірник доку-ментів і матеріалів підготовлено на виконання постанови Верхо-вної Ради України “Про відзна-чення подвигу героїв бою під Кру-тами” від 16 травня 2013 р., ініці-йованою фракцією ВО “Свобода”. Збірник відкриває вступна стат-тя Валерія Солдатенка, директо-ра Українського інституту націо-нальної пам’яті.

Книга складається з розді-лів: “Військово-політична ситу-ація в Україні наприкінці 1917 — на початку 1918 рр.”; “Створен-ня Студентського куреня Січо-вих Стрільців”; “Бій під Крута-ми: хід військових дій, чисельність військ, втрати”; “Перепоховання та вшанування полеглих бійців”;

Новий документальний фільм про Героїв Крут

29 січня Перший національний телеканал представив новий документальний фільм “Герої України. Крути. Перша Незалежність”. Стрічку створило Творче об’єднання доку-ментальних фільмів та програм Національної телекомпанії України до 96-річчя героїчного бою на станції Крути україн-ських захисників із російськими радянської Росії.

“Бахмач”, “Крути” “Ніжин”)

рідичі Героїв Крут і краєзнавці.

У листопаді 2013 р. творча гру-па працювала на Чернігівщині, залізничних станціях “Бахмач”, “Крути” і “Ніжин”, у місті Ніжин, а головне — на місці легендарного бою, де зараз Меморіальний комп-лекс “Пам’яті Героїв Крут” — філія Національного військово-історич-ного музею України. Кінодокумен-талістам надали всю необхідну до-помогу керівники та співробітни-ки комплексу, залізничних стан-цій, священики і правоохоронці за сприяння Чернігівської облдерж-

адміністрації.

У фільмі взяли участь: Націо-нальний заслужений академічний ансамбль танцю України імені Пав-ла Вірського, народні артисти Укра-їни Наталія Сумська, Ніна Матвієн-ко, Василь Баша, Юрій та Олексій Коваленки, громадська організа-ція “Департамент військово-культур-ної антропології”, військово-історич-ні клуби “Постріл” та “44 Камчат-ський полк”, квітська громадська організація “Клуб “Червона зірка”.

Фільм створено за фінансової підтримки всеукраїнської громад-ської організації “Союз “Народна

«Бій під Крутами в національній пам’яті»

У Чернігівській обласній держадміністрації відбулася пер-ша в Україні презентація нової книги “Бій під Крутами в націо-нальній пам’яті”, яку в грудні 2013 року накладом у 100 примір-ників видав Український інститут національної пам’яті.

“Формування культу Героїв Крут в українській діаспорі”; “Міфи й стереотипи Крут та їх вплив на на-ціональну пам’ять”; “Вшануван-ня пам’яті героїв бою під Крутами в незалежній Україні”. Представ-лено у збірнику список встанов-лених учасників бою під Крутами.

Окремим розділом подано сім-десят офіційних документів і ма-теріалів преси 1918 р., які відтво-рюють тогочасну атмосферу, реак-цію політичного проводу УНР і су-спільства на цю подію й свідчать, що урочисті заходи щодо перепохован-ня загиблих у бою фактично закла-ли підвалини культу Героїв Крут.

Найрозлогішим є розділ, який містить п’ятдесят два спогади та статті, які побачили світ у післяре-волюційний період до сьогодніш-ня. Критерієм відбору стало відобра-ження виникнення серед зарубіж-них українців традиції вшанування пам’яті полеглих у бою під Крутами, перетворення їх на національних ге-роїв і символ відданості та жертво-вності в боротьбі за ідеали свободи й незалежності України. Матері-али показують тяглість цієї традиції, засвідчуючи, як на героїці Крут ви-ховувалися кілька поколінь україн-ців і як ця традиція відроджувалася в умовах незалежної України.

пам’ять”, Національного військо-во-історичного музею України, Ва-силя та Анни Потапчуків.

Автор і режисер фільму Сні-жана Потапчук так пояснила його ме-ту: “Кажуть, аби засвоїти урок, по-трібно застосувати теорію на прак-тиці. І, виявляється, чим більша по-хибка, тим ґрунтовніше засвоєння, тим більша вірогідність, що урок за-вчено не задля галочки, а вистраж-дано і пережито розумом і серцем, а відтак, засвоєно назавжди.

За останнє сторіччя україн-ці двічі виборювали право назива-тися нацією, право відроджувати і творити власну історію, а відтак іти не нав’язаним зовні, а самостійно обраним шляхом. І дай Боже, аби сьогодні нам, українцям, стало му-дрості у вирі революції не допус-ти повторення 1918 року, назавжди засвоївши той кривавий урок”.

Матеріали наводяться мовою оригіналу зі збереженням їх мов-но-стилістичних особливостей і за-значеної дати виходу. Більшість з них уже публікувалися, однак ча-стина вперше вводиться до науково-го обігу.

У розділі фотодокументів пред-ставлені схема бою, світлина його учасників, документів, меморіаль-них заходів тощо.

Також підготували система-тизовану бібліографію видань: “Видання 1918 року”; “Видання української діаспори”; “Сучас-ні вітчизняні видання”; “Худож-ні твори”.

Зважаючи на мізерний наклад книги, автори звернулися до керів-ництва ОДА з проханням розмісти-ти на своєму офіційному веб-сайті електронну версію видання.

Сергій КОЛОМІЄЦЬ
Пам’яті Крут

I
Крути... Маленька станція
Великої України.
Скільки чого не станеться —
Ми перед ними винні.
І на снігу останньому,
І в барвах весни-каліни
Крути... Пам’яті станція.
Вічні хвилини.

II
І завтра буде ця земля,
І небо, й річка.
Чому ж болить душа твоя,
Мов сад у січні?
Що все обірветься ось-ось —
Тоненька нитка.
І тільки той, далекий хтось,
Ти чуєш — дихає...

III
Тоді й тепер болить душа —
Мов куля в горлі.
Тоді й тепер — брехня-іржа
І правда гола.
Тоді й тепер є день і ніч,
І долі виклик:
Чи світлом розтопити сніг,
Чи... вовком жити.

IV
Сніги і ночі, а душа
Згоряє мовчки.
І марно вже у світ кричать,
Де правда вовча.
І не повернешся назад,
У небі чорно.
Лишилось слово — твій кинджал,
У морі човен.
Ні, не пощезли вороги,
Вовки живучі.
Лишилось слово. Береги...
Чернеча круча.

Черкаська обл.,
село Христинівка

Василь ТРУБАЙ

Голод

Малий Тарас лежав поруч із дідом на печі, дивився в темну стелю і слухав, як нічну тишу раз по раз розтинали чіесь неголосне сюрчання.

— Сюррр! Сюррр! Сюррр!
— Діду, а хто то так сюрчить?
— Цвіркун, — невдоволено відказав той. — Спи вже...

Тарасик засунув до рота палець і заходився смоктати. Коли смокчеш пальця — не так сильно хочеться їсти, забуваєш, що цілий день у животі не було й крихти. Якби баба пускала його на вулицю, то він би знайшов собі щось поїсти, надворі ж весна, сніг тоне, під снігом завжди можна щось знайти. Не може бути, щоб у цілому світі не лишилося нічого їстівного... Але баба його не пускає — боїться, що хтось заманить до себе в хату, заріже і з'їсть.

Цвіркун притих на кілька секунд, а потім знову:

— Сюрр! Сюррр! Сюррр!
— А який він, діду?
— Руденький.
— А де він гиве?
Дід сердито зітхнув.
— Під піччю.
— А чого він під піччю?
— Ну живе ж там, — зовсім роздратовано кинув той.
— А чого він там гиве?

— Аж витягни хоч того пальця з рота... не плямкай ним! — не втерпів старий і засовався на черені, перетягуючи свої товсті, попухлі з голоду ноги. Він уже кілька днів не злизив із печі, не мав на те сили, тільки стогнав важко та кляв усіх на світі страшними прокльонами...

— То я його, синку, туди пустила, — тихо озвалася з лежанки баба.
— А нашо?
— Щоб жив у нас та цвіркун.
— А де ти його взяла?
— Забрала з нашої старої хати.
— А як ти його спіймала?
— Соломинкою... виманила з нірки.

— А де наша стара хата?
— Нема її вже, синку, розвалили.
— А де він там жив?
— А де ж? Під піччю...

Тарасик затих. Його знову почало нудити. Повернувшись набік і скрутившись калачиком, він притиснув до грудей гострі коліна й став перечікувати, поки пройде нудота. Хотів попросити у баби якоїсь скориночки, але згадав, що допіру просив уже, то вона сказала, що немає хліба. І нічого немає... Тарасикові важко було збагнути, як це немає нічого їсти, але після того, як баба зварила їм старого батого, що висів у повітрі за дверима, та вимазала з лампадки залишки лою — їсти й справді не було чого.

— Бабо, а де він узався у старій хаті? — спитав Тарас, дослухуючись до цвіркунового сюрчання.

На печі знову невдоволено застогнав дід — видно, балачки не давали йому заснути.

— А його туди ще моя мати принесла, — зовсім тихо мовила баба. — Давно колись, тебе ще й на світі не було.

— А вона де взяла?
— А вона забрала його з хати свого батька.

Хлопчик усміхнувся в темряву.
— А нашо ж його переносять із хати в хату?

— На щастя, — сумно мовила баба. — Така прикмета в людей...
— А-а... — зрозумів нарешті Тарас і проковтнув слину.

Їсти хотілося ще дужче. Під грудьми щось м'яко ссало, ніби там жила велика, тлуста п'явка. Він міцніше притиснув до грудей коліна й став дивитися поверх них на льодяну бурюльку, що висіла за вікном. Від її блискучої поверхні відбивалося місячне світло й падало тоненькою смужкою на перехрестя рами... Тарасик подумав, що бурюльку теж можна буде з'їсти, дарма, що вона жовта, настояна на солом'яній стрісі. Завтра вранці він ломакою зіб'є її і з'їсть...

За спиною чувся важкий дідів віддих. Він переплітався з цвіркуною пісню, підладжувався під неї, то наздоганяючи, то роблячи паузу, і за хвилину по хаті вже линула мелодія на два голоси:

— Сюррр — хррр! Сюррр — хррр! Сюррр...
— Аж поштовхни його, синку!
Тарас, не повертаючись, штурхнув позад себе ліктем.
— Га? — злякано кліпнув очима дід.

— А на чому він грає, діду?
— Що? Хто?
— Цвіркун.
— А нехай би він тобі здох! — вилаявся той і важко розвернувся набік.

Тарас принишк. Лежав, згорнувшись клубочком, і мовчки продовжував дивитися на льодяну бурюльку. У животі не переставала вовтузитися жирна п'явка, яка весь час смоктала його з середини, і Тарасикові здавалося, що вона от-от добереться до серця, прокусить його і почне пити кров. Якби було що з'їсти, то вона, певно, смоктала б ту їжу, а не його, а так прокусить зараз серце і він помре... П'явка ворухнулася, ніби вчувши його думки, й поволі поповзла вгору.

— Діду! — погукав Тарас, відчувуючи, що вона зараз стане вилзити йому горлом.

У відповідь щось гупнуло у дворі за вікном і подріботило по підмерзлому сніжку на дорозу...

— Бабо! — зовсім тихо позвав Тарас.

Баба теж мовчала. Думала, може ж, він засне. Але Тарасик заскмілив ще жалібніше.

— Я їсти хочу, бабооо!
— Потерпи, синочку... Немає їсти. Я завтра зранку тобі щось принесу. Ти постарайся заснути, воно пройде.

— А чого в нас немає їсти? — кризь сльози спитав Тарас.

Баба зітхнула.
— Немає, синку... Забрали все, що було.

— Хто забрав?
— Люди, — трохи помовчавши, відповіла баба.

— Оті, що й татка забрали?
— Ти спи, синку, спи, Тарасику, пізно вже...

— А хто вони такі, що все забирають?

Баба затрималася з відповіддю.
— Бандіти! — глухо озвався позаду дід.

— Ну що ти мелеш, Дороше?! Йому ж іще жить...

— Хе... жить... нажилися вже...

— Не слухай його, синку, то він з розуму вижив і таке меле. Не бандіти вони...

— А чого ж позабирали все?

— Так треба було...

— А нашо треба?

— Для перемоги соціалізму, — знов почувся з п'їтьми в'їдливі дідів голос. Він ще щось промимрив нерозбірливо й змовк.

У кімнаті запала тиша. Було чути, як крутилася та зітхала на лежанці баба. Трохи згодом стихла й вона.

— Ба! — мовив Тарас. Та мовчала.

— Ба! Ну дай мені щось їсти... Мене п'явка ссе, — захлипав він.

— Нема. Я ж сказала вже. Спи.

— А мені сильно хочеться... — прохрипів дід. — На ось, гризи мою руку!

Тарасик відчув, як дідова рука лягла йому на плече. Він злякано відсунувся на край печі, натяг на себе рядно й сховався під ним із головою. Страшно зробилося від дідових слів: як це він їстиме його руку? Дід раніше не був таким, раніше він його брав усюди з собою, розказував про все — і як жито росте, і як з нього хліб роблять, — а це якийсь став... Гризи мою руку... Ото візьму зараз і буду гризти, щоб знав. Полежу трохи, поки ти заснеш, а тоді побачиш! Думаєш, не буду? Буду! Сам же кажеш, щоб гриз, то й буду. Ось тільки нехай ти заснеш... Я не засну, не бійся... То я просто так очі заплющив, наче сплю, а я не сплю... Я полежу так, а тоді візьму й буду гризти. Людське м'ясо теж можна їсти. Баба казала, що дядько Степан їв... воно солодке... Я й бурюльку ту завтра з'їм і все поїм... я не спатиму, не думай... мені баба щось принесе... ось тільки нехай ти заснеш... як ластівки прилетять... можеш мені не казати, я знаю... він руденький...

Тарасик намацав у темряві дідову руку, нишком затяг її до себе під рядно й причаївся. Думав, дід почує, але той спав, наче мертвий. Йому стало трохи моторошно від того, що намірився робити, але ж дід сам сказав... Повагавшись якусь мить, Тарасик наблизив своє обличчя до руки й, переборюючи страх, став легенько прикушувати її зубами. Дід не чув. Тоді він наважився і вп'явся в руку з усієї сили... Відгриз шматок м'яса, проковтнув його похапцем, не пережовуючи, і знову притих. Дослухався до діда. Той і далі хрпів під цвіркунову мелодію, ніби нічого й не сталося. Тарасик відчув, як голод зовсім затмарює його розум, він зручніше вмовився біля руки і вже не ховаючись, беззастережно, з жадністю заходився перегризати дідову зап'ястя...

Та раптом пальці на дідовій

Взято з сайту newzz.in.ua

руці сіпнулися, ожили, завурюшилися, мов павучі лапи, і поповзли по обличчю до Тарасикової шиї. У того аж дух перехопило, серце скулилося в маленький клубочок і зовсім перестало битися. З жаху він хотів закричатися, але кістляві дідові пальці вже стиснули горло й крик не встиг вихопитися з грудей. Тарасик захрипів, засмикався судомно під рядном, відриваючи від себе страшну руку, потім уперся ногами в дідове тіло і... впав із печі на під.

У хаті було вже зовсім видно. Пробиваючись крізь замерзлі шибки, на стіл падали скісні промені. Тарасик сидів із широко розплющеними очима й ніяк не міг збагнути, що трапилося. Щось страшне таке допіру було, але що? Він обвів круг себе розгубленим поглядом і раптом побачив над головою набряклу дідову руку, яка звисала з печі. Схопившись, вмить злетів із полу й кинувся до дверей. Штовхнув їх з розгону плечем, але двері не піддалися — баба міцно приткнула знадвору залізним шворнем. Він хотів погукати її, та злякався, що своїм криком розбудить діда, і той зразу углядить свою обгризену руку... Притулившись щокою до одвірка, Тарас з острахом покосився на піч. Дідова рука нерухомо звисала вниз, але була ціла-цілісінька, лише затекла вся й посиніла.

На обличчі в Тараса промайнула радісна усмішка. Він швиденько підбіг до печі, виліз на під і торкнув набряклу руку.

— Діду! Чуєш, дід?! А мені тільки що приснило...

Старий лежав горілиць, задержав до стелі гострого носа, й дивився у безвість заскліпаними очима.

— Ді-ду, — тихо мовив Тарас, відступаючи назад, потім зіскочив із полу й знову прожогом кинувся до дверей. Тепер він уже не боявся, що дід прокинеться від його крику — розпачливо гукав бабу, б'ючись усім тілом у двері, але баба не озивалася. Тарасик метнувся очима по хаті, шукаючи, куди б його сховатися, тоді шмигнув під стіл, забився там у куток і заплакав. Довго хлипав, розмазуючи по щоках солоні сльозки; вже й сонце сповзло зі столу і впало на глиняну долівку двома видовженими прямокутниками, а він усе плакав і плакав, аж поки не стомився. Потім згадав,

що баба обіцяла принести йому щось поїсти, — і зразу ж ожила в животі п'явка. Вона ніби дрімала там, доки не чула про їжу, а степер прокинулася й давай присмоктуватися під грудьми. Може, якби води напитися, то не так би ссала, але мертвий дід не давав йому вилізти з-під столу. А тут ще й зашкрябало щось у хаті, тихесенько так, ніби рилося у землі... Зі страху навіть п'явка перестала ворухитися. І раптом:

— Сюррр! Сюррр!
Очі в Тарасика спалахнули якимсь зухвалим, відчайдушним блиском.

— Сюррр! — ще раз продзвеніло в густій тиші.

Тарасик з острахом визирнув зі своєї сховки на діда, переліз через перечку столу й порачкував до печі. За рогачами в мазаній долівці знайшов маленьку круглу дірочку... відломив з віника соломинку... посунув у нірку. Голос цвіркуна нараз обірвався, зате Тарас відчув, як там, під землею, щось цупко вчепилося за кінчик соломинки. Затамувавши подих, він став легенько підтягувати її догори, та в останню мить, коли на поверхні уже з'явилися цвіркунові вусики, той одірвався і щез у норі. Тарасик досадно зітхнув, зліг щокою на долівку, націлівся й знову посунув у отвір соломину. Цього разу вже не став чекати, поки цвіркун з'явиться на поверхні, — заздалегідь підсмикнув його й миттю перехопив лівою рукою. Потім швидко звівся, перебіг до себе під стіл, сів у куток й підняв до вуха кулак. Прислухався. Однак, чи то серце його ще не встигло вгамуватися, чи цвіркун був надто остережливим, але він нічого не почув. "Може, його там і немає", — подумав Тарас, легенько послабляючи пальці, але тут-таки знову стиснув їх до купи, — цвіркун був у жмені.

Якусь хвилину він сидів і уважно дивився на свій кулачок, ніби зважувався на щось і ніяк не міг зважитися, потім зітхнув, заплющив очі й рішуче кинув цвіркуна до рота... На смак він був гіркий, як гнила соняшнікова насінина, але Тарасик поволі пережував його й ковтнув разом зі слиною. Після цього ще раз зітхнув похлиpisto, витер долоною заплакане обличчя і став чекати на бабу...

Подвійне свято в історичному будинку

21 січня, у переддень свята Соборності і Свободи в актовій залі Київського міського будинку учителя зібралися просвітяни та гості, щоб відзначити 95-ту річницю

Соборності України й ухвалення Четвертого Універсалу, яким УНР проголошувалася суверенною державою. Проголошення цього документа відбулося 22 січ-

ня, рівно за рік до підписання Акту Злуки, в актовій залі теперішнього Будинку вчителя: саме тому тут зібралися просвітяни Києва та гості столиці.

Після перегляду історичного фільму Дмитра Ломачука розпочався святковий концерт. Відомі українські виконавці: фольклорний ансамбль “Червона калина”, хор “Гомін”, народний артист України Фемій Мустафаєв

і заслужена артистка України Тетяна Негрій створили неповторний настрій і викликали вдячні аплодисменти учасників свята.

Олександр ЛИТВИНЕНКО
Фото автора

Світлана МАСЛОВСЬКА,
голова Заставнівського районного товариства “Просвіта”, Чернівецька обл.

“Крайня мітка людської безнадії — занапащена цікавість до Життя”... Шкода, що це не філософія, а реальність. Над цією фразою розмірковував після того, як перегорнула останню сторінку “Мелодії білого смутку”.

Я плакала, читаючи книжку. Із вдячності за філософію життя, за героїв повістей і оповідань, а ще через те, що схилила перед пам'яттю своїх рідних, діда і бабці, тата і його чотирьох братів і сестри, котрих також тряс советський товарняк 14 діб і “шкварив” сибірський мороз 10 довгих років на засланні. Видання спонукає до роздумів. Палке слово автора вчить сприймати біль, водночас б'є на сполох, та у його творах переважає віра. Віра у Бога та Людину.

Кожна попередня книжка Михайловського висвічується мудрістю, де і наука спілкування, і краса рідного слова здатні розворушити навіть збайдужілу душу. “Мелодія білого смутку” значно емоційніша, де

Не розіп'яти нашу любов

Кажуть, де світло, там святість творення, там джерело натхнення, радості, щирості і віри. Таку щирість і віру повсякчас несе наш буковинський світоч — заслужений журналіст України, письменник, публіцист, великий просвітянин, багаторічний член правління Чернівецького обласного товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, лауреат численних літературних і мистецьких премій Володимир Михайловський, котрий не минає жодного зібрання, приуроченого відродженню українських імен, українського духу, української свідомості. Справжній носій інтелігентності, культури, національної гідності, яку утверджує багатством українського Слова. Яскраве тому свідчення — нова книжка письменника “Мелодія білого смутку” — історична правда буковинської душі.

людські долі зіткані з жовтогогарячого та чорного кольорів життя: із радості материнства та мук вдівства, милосердя і самопожертв, зради і любові... Виднокіл письменника у новій книжці значно ширший... Додалися тривоги й болі України, які не дають спокою... Автор — воістину син України, співець її героїв, звичайних сільських людей, які згадували свою молодість, відкривалися автору, спілкуючись із ним, не здогадувалися, що своєю справжністю та самобутністю рятували Україну в непримиренний післявоєнний період.

Сумні закони життя. Тут історична правда тих, хто творив її, і тих, хто поруч із нами, яка не лише заповнює “провали” радянської доби, а й допомагає зрозуміти, хто ми, сучасники, чий дідів онуки, чий батьків діти.

У кожному творі вирує, пульсує, сліпучо сяє неозорий світ родинних стосунків. Та більше — природна, невідомо чистота взаємин і “татова філософія” та мамина ласка... Таке враження, що кожен твір автор писав саме тоді, коли конче потрібне було спілкування з рідною людиною. Такими є його земляки. Перед долею багатьох з них — безпорадно опускаєш руки, бо не зарадити героям, які прийшли в “Мелодію...” із реального життя. Але одна річ закласти у твір ці-

каву думку, збудувати сюжет, а зовсім інша — проникнути в душу, тримати в напрузі...

Чотириста три сторінки людських сповідей, освітлених прислів'ями та приказками, неповторним буковинським колоритом діалекту, афоризмами автора, які пульсують із самої глибини його душі, аби не урвався наш шлях, аби не розіп'яти нашу любов, аби ми залишалися такими, як є: з молитвою, пам'яттю, вірою, з родиною та рідною землею, каліною та солов'ями, а ще — мелодією жаги до життя.

Особлива нагорода особливій людині

Знаєте, чому наше Дніпро має силу, велич і потужну могуть? Та тому, що живиться енергією маленьких річок, річечок і струмків. Так і наша Україна. Скільки талановитих особистостей вона має по селах, містечках і містах! Про це знає тільки головний режисер — Творець. Бо це його сценарій.

Є у нашому Тернополі особлива постать, яка прославляє його по всіх куточках нашої держави.

Валентина СЕМЕНЯК
Фото автора

Це Ольга Іванівна Матвієвська — відмінник освіти, заслужений працівник освіти України, художній керівник, режисер народно-художнього театру (база ЗОШ № 22). Яка ще область в Україні може похвалитися таким колективом, який ще й до всього є активним членом міської “Просвіти”?

5 листопада 2013 р. у день свого народження Ольга Іванівна отримала особливу нагороду — ювілейну медаль “1025 рік хрещення Русь-України” за підписом керуючого Тернопільською Єпархією УПЦКП Архієпископа Нестора. Нагородження відбулося в урочистій атмосфері театру, де зібралися вдячні батьки, діти, працівники театру, о. Павло і о. В'ячеслав від єпархії. Для Ольги Іванівни це особлива нагорода, бо щороку влітку вона їде на Володимирську прощу, бере участь у хресній ході через увесь Київ. Зі слів Ольги Іванівни: “В ту мить душа моя возвеличується до Неба”.

Театр “Дивосвіт” єдиний із Західної України, який брав участь у театральному фестивалі, що відбувався у Харкові. Ольга Іванівна не могла приховати свого хвилювання: один за одним на сцену виходили актори і ставили вистави російською мовою, окрім Полтави. Тернопіль привіз “В неділю рано зілля копала” Ольги Кобилянської. Як то воно буде, як сприймуть... Уявіть собі, після показу всі встали й аплодували стоячи, люди бігли на

Ольга Іванівна Матвієвська під час презентації вистави “Скарби Довбуша”

сцену, щоб обійняти юних дивосвічан і режисерку. А коли москвичі проводили майстер-клас, то все бігали до Ольги Іванівни, щоб на базі її досвідів вчити дітей сценічної мови, жестів тощо.

Велику будівничу справу у розвої нашої культури робить ця жінка, за те має велику віддачу від батьків, дітей. Сьогодні колишні її вихованці приводять до неї вчитися акторській майстерності своїх... онуків. Серед її випускників — студенти театрального інституту ім. Карпенка-Карого. Серед друзів театру голова міської “Просвіти” Дарія Чубата, письменник Богдан Мельничук, Ярослав Карпик (“Оріон”), Свято-Успенський собор УПЦКП та багато інших.

Олексій НЕЖИВИЙ

Лубенець Олексій Іванович Нестеренко полюбає згадувати, як на початку 60-х років минулого століття довелось шахтарювати неподалік Молодогвардійська на Луганщині. Тоді здавалося, що на все життя обрав не легку професію шахтаря, однак поклик рідного краю виявився сильнішим від високих заробітків і престижності шахтарської праці. У Лубнах починав робітником заводу “Комунар”, а завершив 38-річний робітничий стаж на-

Із когорти добротворців

чальником відділу цього великого підприємства. Кар'єристом не був, але працював сумлінно, наполегливо, чесно.

Любов Олексія Нестеренка до духовних надбань рідного краю, особливо історії, мови, літератури, малярства теж має конкретний характер творця-працелюба. 2012 року під псевдонімом Олексія Падус побачила світ книжка його поетичних і публіцистичних творів “Ярмо”, а наступного — збірка “Збіжжя”. Літературно-

му музеєві Василя Симоненка в Тарандинцівській школі подаровано живописний портрет видатного письменника-земляка. А в клубі рідного села Крем'янки всі милуються ще одним живописним полотном Олексія Івановича — портретом Великого Кобзаря.

Йому болять трагічні сторінки нашої історії, а найбільше — морально зранене сьогодення, однак спілкування з Олексієм Нестеренком завжди додає духовних сил, віри в завтрашній день.

Голова Лубенського медіа-клубу Володимир Безчасний, голова Лубенської міської організації ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка, поет Олександр Печора, просвітянин Олексій Нестеренко

У Краматорську тричі створювали товариство «Просвіта»

Як свідчать архівні джерела, товариство “Просвіта” на теренах Краматорська поставало неодноразово: навесні 1918 року, восени 1941 року та у січні 1989 р.

Я хочу “відчинити дверцята” до зовсім не відомої нашій громадськості сторінки з історії виникнення товариства “Просвіта” у Краматорську. У квітні 1918 року німці та гайдамаки увійшли до Краматорська. Була встановлена гетьманська варта, на чолі якої стояв Коваленко. Поширився інтерес до української мови, культури та історії. Носії української культури та історії і всі зацікавлені в її розвитку утворили в Краматорську товариство “Просвіта”, центром якого стало залізничне училище.

Олег МАКСИМЕНКО

За ініціативою “Просвіти” серед молоді створили загін бойскаутів. У них була гарна форма, відбувалися спортивні змагання на футбольному майданчику та в басейні. Ця молодь підтримувала розвиток української культури. Але після втручання німців загін перейменували на загін скаутів, без слова “бой” (можливо, тому, що це англійське слово). У загоні було 25 юнаків.

У листопаді 1918 року більшовики заарештували гетьманську варту на чолі з Коваленком і відправили всіх заарештованих до Костянтинівки, де їх невдовзі розстріляли. Знищили й “Просвіту”.

Через чверть століття після більшовицького погрому товариство “Просвіта” на теренах Краматорська відродилося восени 1941 року, головою обрали Данила Гілляку. Йому було близько 40 років, до війни працював інженером на заводі НКМЗ. “Просвіта” 1941-го нараховувала більше 100 осіб.

Штаб “Просвіти” містився на другому поверсі в Палаці культури СКМЗ. У цьому ж Палаці культури розташовувалася й Краматорська районна управа, начальником якої був В. В. Шопен.

При Краматорській районній управі виходила “Краматорська газета”, а раніше видавався “Бюлетень”. Редактором обох видань був В. В. Шопен. Він був і членом “Просвіти”. “Краматорська газета” друкувалася українською мовою.

При товаристві “Просвіта” діяв драматичний гурток. Наприкінці 1941-го—на початку 1942 року цей гурток поставив п’єсу Бориса Грінченка “Степовий гість”. Художнім керівником драматичного гуртка був Підгорний. При “Просвіті” працював хор. “Просвіта” мала свою печатку й членські квитки, на яких написані слова І. Франка: “Братерством, щирими трудами Вкраїна воскресне”. При “Просвіті” працювали курси німецької мови, завідувачем яких був Федір Степанович Руденко. Товариство також організовувало лекції з історії України. У “Краматорській газеті” часто друкувалися такі оголошення:

ОГОЛОШЕННЯ

Лекція з історії України відбувається в неділю, 8 листопада, о 12 годині дня в лекційній залі (будинок райуправи). Вхід вільний.

Товариство “Просвіта”.

Про існування при “Просвіті” курсів німецької мови засвідчує та ж “Краматорська газета”:

ОГОЛОШЕННЯ

При товаристві “Просвіта” існують курси вдосконалення знань з німецької мови. Проводиться додатковий запис слухачів. Заняття проводяться два рази на тиждень. Навчання платне.

Товариство “Просвіта”.

А 27 грудня 1942 року “Просвіта” підготувала концерт, при-

свячений Різдвяним святам. Про це свідчить оголошення, надруковане в “Краматорській газеті” за 25 грудня 1942 року:

27 грудня 1942 року о 3 годині дня відбудеться Великий концерт для членів товариства “Просвіта” та їхніх вродин. Вхід за членськими квитками.

Товариство “Просвіта”.

Ю. Музиченко на шпальтах “Краматорської газети” за 13 грудня 1942 року виступив зі статтею “Драма людини, що потрапила до пастки”, де розповідає про останні роки життя професора М. С. Грушевського.

Товариство “Просвіта” співпрацювало з відділом освіти при управі. Ф. С. Руденко, що був референтом “Просвіти”, викладав українську мову в ремісничому училищі СКМЗ від відділу освіти.

У ті часи обговорювалося питання, якою ж повинна бути школа? На шпальтах “Краматорської газети” виступив В. Кириченко зі статтею “Відмінні риси нової школи”. Ось що він пише:

“Якою ж повинна бути наша українська школа? Не може бути жодних сумнівів у тому, що школа мусить бути суто українською, національною школою. Крім того, що все навчання в ній провадитиметься тільки українською мовою, в процесі роботи дітям послідовно й неупинно повинна прищеплюватися любов до всього українського — до українських борців за визволення своєї батьківщини від більшовизму, до української літератури, мистецтва, українського слова й фольклору”.

Навесні 1943 року в Краматорську почала активно діяти група ОУН. Її очолювали Нюра Циганка, вчителька з Дніпродзержинська, і Серафима Петрівна Кутьєва. Оунівське підпілля нагадувало про себе листівками, які з’являлися в театрі, на місцевому ринку, на заводах. Деякі листівки розпочиналися словами: “Смерть Гітлеру! Смерть Сталіну!” У зв’язку з цими подіями “Просвіту” заборонили. Почалися арешти, обшуки. Федора Степановича Руденка заарештували німці 1943 року за підозрою в розповсюдженні оунівської літератури. Його відправили в Донецьк на роботу в шахту на три місяці. Печатку “Просвіти” Ф. С. Руденко заховав.

Із поверненням радянської влади в Краматорськ місцеву “Просвіту” знову ліквідували, а просвітян звинуватили в українському націоналізмі лише за членство в цьому товаристві, вони зазнали жорстоких репресій.

Ось деякі дані з ембелістських архівів про членів краматорської “Просвіти”. Цей матеріал надав історик зі Слов’янська Олександр Добровольський.

Павло Васильович Зінченко, 1897 року народження, уродженець с. Байрак Миргородського району Полтавської області.

Зінченко був заарештований 13 травня 1948 р. Краматорським ГО МГБ і 14 липня 1948 р. Вій-

ськовим трибуналом військ МВС Сталінської області за ст. 54 -1а, 54—10 ч. 2 і 54-11 КК УРСР засуджений із 25 років ВТТ. Касаційну скаргу Зінченка залишили без задоволення і вирок у його справі залишився в силі. Помер Зінченко в місцях позбавлення волі 2 червня 1949 р. У середині 50-х років ХХ століття заяву дружини Зінченка про перегляд справи її чоловіка прокуратура Донецької області залишила без задоволення у зв’язку з відсутністю підстав до опротестування вироку.

Поряд з іншими пунктами звинувачення, суд визнав П. В. Зінченка винним і в тому, що він, будучи директором школи № 2 міста Краматорська, у період тимчасової окупації був членом української націоналістичної організації “Просвіта”, проводив роботу з організації та створення “Просвіти”, а також серед товаришів по службі читав антирадянську літературу ОУН.

На попередньому слідстві і в суді П. В. Зінченко засвідчив, що влітку 1942 року за пропозицією помічника коменданта міста Краматорська була створена “Просвіта”, членом якої був і він, і що членом ОУН він не був, і антирадянських листівок не читав.

Як засвідчив П. В. Зінченко, “Просвіту” створили для проведення культурної роботи серед населення. П. В. Зінченко також засвідчив, що в квітні 1943 року німці заарештували його за зв’язок із партизанами і зберігання радянської літератури.

Серафима Петрівна Кутьєва, 1897 року народження. Уродженка Калінінської області. Після Великої Вітчизняної війни мешкала в Горлівці по вул. Ленінградській, 9. Росіянка, громадянка СРСР, безпартийна. Працювала педагогом ремісничого училища № 4 при машинобудівному заводі ім. Кірова, з робітників.

Ось що засвідчила С. П. Кутьєва на допиті в НКВС:

“3 числа учасників Організації українських націоналістів, окрім мене, я знаю:

Данила Максимовича Гілляку, 43 роки, українець, уродженець Вінницької області, син розкуркуленого кулака. Батько помер на заслання, а мати повернулася і живе в селі. Освіту має вищу. Інженер-дослідник. Працював до війни інженером лабораторії заводу ім. Сталіна (НКМЗ) у Краматорську. За німецьких окупантів був головою товариства “Просвіта”. Після ліквідації “Просвіти” завідувач відділу агітації і пропаганди при Краматорській міськуправі. Утік з німцями 4 лютого 1943 р. Де знаходиться в даний час, не відомо, але при втечі мав навішення до Дніпропетровська. Різно шовіністично був налаштований; по-моєму, він був основним керівником ОУН по Краматорську, і у нього на квартирі проводилися нелегально збіговиська учасників ОУН.

Петра Михайловича Шинкаря, 47 років, українець, освіта ви-

Святкування першої роковини зайняття Краматорська німцями. Постамент із тризубцем на тлі Палацу культури ім. Леніна

ща, педагог-лектор, до війни працював у середній школі та технікумі в місті Слов’янську. При окупантах П. М. Шинкаря працював там же (в Слов’янську) завідувачем міського відділу народної освіти. Виходець із селянської середняцької сім’ї. 2 вересня 1943 р. евакуювався разом з німецькими військами у напрямку міста Дніпропетровська, у нього на зберігання знаходилися листівки націоналістичного змісту.

Павла Васильовича Зінченка, 47 років, українець, освіта вища, педагог середньої школи. До війни працював у Краматорську на педагогічній роботі в селищі Новий Світ. П. В. Зінченко зберігав націоналістичні листівки, заарештовувався німецькими каральними органами як учасник української націоналістичної організації (ОУН). 2 вересня 1943 р. втік з Горлівки в напрямку Дніпропетровська, а сім’я — дружина і двоє дітей — проживають в селищі Новий Світ міста Краматорська. Вслякко вислужувався перед німецькими властями.

Івана Іллєча Сердюка, 54 роки, українець, за освітою юрист. Весь час працював юристом на заводі ім. Сталіна (НКМЗ) у Краматорську. І. І. Сердюк заарештовувався каральними органами в квітні 1943 року і перебував під вартою до 2 вересня 1943 року, звинувачувався як учасник Організації українських націоналістів (ОУН). І. І. Сердюк втік із німцями 2 вересня 1943 р. в напрямку міста Дніпропетровська, дружина проживає в селищі Новий Світ міста Краматорська.

Ольгу Семенівну Бобрицьку, 26 років, українка, освіта середня спеціальна, за окупантів працювала секретарем міської управи Соцмістечка в місті Краматорську. О. С. Бобрицька проживає на Коксодобуді в бараці № 75, у неї на квартирі проживала на нелегальному становищі зв’язкова Нюра Верчук. О. С. Бобрицька до ОУН була заагітована Нюрою в квітні 1943 року. О. С. Бобрицька захоплювалася мужніми і рішучими вчинками Нюри Верчук як учасниці ОУН.

Миколу Гандзі, по батькові невідомо, 20 років, українець, освіта середня, із службовців, за окупантів працював заступником бургомістра міста Старий Краматорськ (Старе місто). В організацію був залучений Нюрою. Був членом ОУН і, по-моєму, був агентом гестапо, за що користувався різними привілеями, від них отримував хороші обіди, сигари і катався на мотоциклі шефа жандармерії Бориса Осатінца. Проживає разом із матір’ю в Старому Краматор-

ську по вулиці Залізничній, будинок № 12. Мати працювала за окупантів в німецькому шпиталі господинею. У квітні 1943 року був заарештований Краматорською жандармерією як активний член “Просвіти” та за підозрілих обставин був звільнений. Ольга Бобрицька мені говорила, що він працював агентом жандармерії і за його доносом були піддані арешту учасники ОУН.

Ганну (Нюру) Романівну Верчук, 20 років, українка, уродженка Дніпропетровської області, освіта вища педагогічна, працювала вчителькою в одному з сіл Дніпропетровської області. Високого зросту, фігура сутуловата, бронетка, очі карі, ніс в ніздрях розтягнутий, хода незграбна, ноги кронциркулем. Є активною учасницею ОУН, виконувала обов’язки зв’язківця, займалася вербовкою, поширювала листівки. Нюра Верчук була заарештована гестапо в Слов’янську, але за хабар грошима і горілкою — звільнена. Розмовляла українською, переконана націоналістка. По-моєму, вона виїхала в Галичину, оскільки в районі Донбасу вона себе розконспірувала. Походить з куркулів, два брати репресовані.

Олексія Марченка, він же Остап Іванович, 26 років, українець із Західної України, освіта вища педагогічна. У Донбасі проживав на нелегальному становищі. Був представником центру ОУН. Походить з заможної родини, батько і мати були вислані з Західної України. У Краматорську в середині травня 1943 року був заарештований гестапо, містився в горлівській в’язниці при СД. У в’язниці Марченко Олексій захворів, перебував на лікуванні в горлівській лікарні, звідки за допомогою учасників організації втік, знаходиться невідомо де. Коли сидів у горлівській в’язниці, то хтось з учасників ОУН рази чотири або п’ять приносив йому передачі.

Василя, прізвище та по батькові невідомі, 35 років, українець, середнього зросту, блондин, скроні посивілі. У Краматорську я його бачила всього п’ять разів, був він за спеціальним завданням як представник центру ОУН.

Євгена, прізвище та по батькові не встановлені. Вік приблизно 28 років, українець із Західної України, освіта вища, університетська, з’являвся в Краматорську три рази, причому одягнений був і у форму німецького солдата, і в цивільне; називали його “львовцем”. За заявою Нюри, місцем його перебування було місто Сталіно. У кого він проживав, про це вона мені не говорила”.

Святійший Філарет: «Любіть Україну»

Фото з сайту cerkva.info

Галина Дацюк: Слава Ісусу Христу! Ваша Святосте, що Ви відчуваєте, коли сьогодні, 23 січня, чуєте: Владиці Філарету 85? Як реагуєте на ці цифри?

Святійший Філарет: Думаю про той довгий шлях, який я пройшов. Водночас думаю, що шлях довгий, а Господь допомагав, давав здоров'я, давав силу, напоумлював, що треба робити, а часи були нелегкі. Я працюю в церкві вже при десятому главі держави. Починав у страшні сталінські часи, і тоді загартовувався і мій характер, і мої погляди. Коли мене як ієромонаха викликали у военкомат, а то був не военкомат, а були офіцери МГБ, і сказали: “Ви повинні нам доповідати тайну сповіді!”, то я їм відповів: “Я не маю права відкривати тайну сповіді!” Тоді один вийняв пістолет, поклав на стіл і сказав: “Бачите?” Кажу: “Бачу!” — “Можете розстріляти”. — “Можете розстріляти, але я не боюсь, бо для мене, для монаха, не має значення, коли я помру — зараз чи через сто років”.

— Але таким чином гартувати характер, не боятися, треба було глибоко вірити. Обравши настільки служіння, відмовившись від принади світського життя, чи не розчарувалися Ви згодом, чи не шкодували, що стали на шлях такої непоступливості, віри? Як переборювали спокуси?

— Це все почалося зі смерті батька. Коли батько загинув на фронті, переді мною постало питання — а я був безбожником, бо школа не вчила вірити, — то є він чи нема? Якщо його нема, то що я люблю — порожнє місце? А чи можна любити неіснуюче? І з лю-

бові до батька я дійшов висновку: якщо є любов, то повинен бути і Батько. А якщо він є, то є вічне життя, а якщо є вічне життя, то є Бог. Тому я повинен служити Богові, а не владі земній. Оце був поштовх, який керує мною з Божою допомогою все життя. Хоч би які були випробування, я повинен служити Богові. Я ще хочу сказати, чому прийняв чернецтво. Чернецтво прийняв на другому курсі, коли переді мною стояв вибір: бути священиком сімейним, чи бути монахом, ченцем. Часи були сталінські. Я пам'ятав 30-ті роки. Раз я став на цей шлях, то мене може спіткати доля тих священиків, яких розстрілювали. А сім'я буде мене утримувати, тому вирішив бути свободним і став на цей шлях. Чернець свободний, переді мною тільки Бог, перед яким я стою і перед яким відповідаю.

— Ваша Святосте, мені спав на думку лист Тараса Шевченка, який він написав своєму брату Микиті 1839 року. Це було в перший рік поетової волі, коли він так радів, утішався нею: “Так от, бач, живу, учує, нікому не кланяюсь і нікого не боюсь, окрім Бога — велике щастя бути вольним чоловіком...”. Учора прочитала ці рядочки, доречні до нашої розмови. А Ви вчора відмовилися від нагороди Президента, сказавши, що “в умовах, які сьогодні склалися в Україні, коли загинули люди, а в центрі Києва триває жорстоке протистояння, я прошу не вручати мені нагород. Це моє рішення також підтримали члени Священного Синоду та інші архієреї”. Але разом із тим, Ви маєте державні нагороди — орден Свободи, ордени Ярослава

85 років тому, 23 січня 1929 року, село Благодатне на Донбасі висвітило зірку народження Михайлика — у родині робітника Антона та його дружини Меланії. А згодом у хлопчика була середня школа, як у всіх. А тоді — раптом Духовна семінарія — 1946 року. Згодом московська духовна академія. А 1 січня 1950 року, будучи на II курсі, юнак приймає чернечий постриг з іменем Філарет. 15 січня того ж року його рукопокладено у сан ієродиякона; захист кандидатської, викладання у Московській духовній семінарії, Троїце-Сергієва лавра; викладацька робота у Духовній академії, звання доцента; інспектор Саратовської духовної семінарії, сан ігумена, інспектор Київської духовної семінарії, сан архімандрита; посада ректора Київської духовної семінарії, настоятель подвір'я Православної Церкви в Александрії (ОАР) у 1961—62 рр. Єпископ Лузький, вікарій Ленінградської єпархії, керівництво Ризькою єпархією; 1962 року хіротонія на єпископа, в. о. екзарха Середньої Європи, єпископ Віденський і Австрійський РПЦ, ректор Московської духовної академії; сан архієпископа, призначення архієпископом Київським і Галицьким, Екзархом України, сан митрополита. 22 жовтня 1995 р. на Всеукраїнському Помісному Соборі митрополита Філарета обрали Патріархом Київським і всієї Руси-України. З того часу Владика працює над розбудовою Помісної Православної Церкви в Україні, роблячи чимало для об'єднання православних вірян України в лоні Української Православної Церкви Київського Патріархату.

Розмову зі Святійшим Патріархом Київським і всієї Руси-України веде журналістка і письменниця Галина ДАЦЮК (Радіо Культура).

Мудрого всіх ступенів, за багатолітню плідну церковну діяльність та утвердження ідеалів духовності, милосердя і злагоди в суспільстві. Чи є нагорода, від якої Ви не відмовилися б за жодних умов?

— Усі нагороди, які мені дають і які я приймаю, для мене ніщо! Я як чернець повинен отримувати нагороду від Бога. І славу не людську приймати, а до слави Божої йти. І тому ця нагорода, інші нагороди, всі гроші, всі надбання залишаються тут, на землі, а людина може взяти з собою у вічне життя тільки духовний скарб. А духовний скарб — це те, що в серці: любов, радість, страждання, правда, — оце той скарб, який людина ніколи не втратить. Але може бути скарб добрий, а може бути злий — ненависть, насильство, владолобство, марнославлення. Це теж скарб, але з ним у Царство небесне не пускають.

— Ваша Святосте, якщо підсумувати прожиті Вами 85 літ, то яке, на Ваш погляд, найважливіше багатство, яке зв'язали Ви на землі, що називається Україною, для її народу? Що вважаєте найголовнішою справою життя свого?

— Справою мого життя є служіння Богові, служіння Церкві, служіння нашому народу. Чому я відмовився від усіляких московських посад? Коли Україна стала незалежною, переді мною постало питання: кому я, українець, повинен служити, живу в країні, хліб український їм? Кому я повинен служити, якій церкві? Церкві цього народу чи церкві іншого народу? Нехай церкві іншого народу служать інші. Я їх поважаю. Разом із ними ми переживали всі випробування сталінського періоду, але тепер Бог дав нам державу. І як громадянин цієї держави, я повинен служити цій церкві й народові. Йду цією дорогою і вважаю її прямою. У чому прямота? Бог дав нам незалежну державу? Бог. То кому я повинен служити — Росії, яка теж має свій народ і свою церкву? Я повинен служити своєму народу, любити свій народ. А коли ти любиш свій народ, то ти полюбиш і інший народ. Росіяни для мене не вороги, бо я з ними жив, з ними страждав. І вони теж слу-

жать Богові. Але, до прикладу, коли люди згрішили, поставивши собі золотого тельця, і Господь хотів їх покарати, то Мойсей став молитися Богові і благати: “Господи, викресли мене із життя, а прости народ мій”.

— Настільки він злився зі своїм народом!

— Настільки він любив свій народ. І тому той, хто служить Богові, повинен служити своєму народові. А Ісус Христос плакав, коли зійшов на Гору Єлеонську, подивився на Єрусалим, як Бог знаючи, що його буде зруйновано, то плакав за місто, за Єрусалим, за народ, який буде страждати.

— Ваша Святосте, вважаю Вашим духовним подвигом найповніший переклад Біблії українською мовою. Ви увійшли в історію української Церкви як четвертий перекладач Святого Письма українською. Були переклади Пантелеймона Куліша, Івана Пулюя, Івана Огієнка... Але ця Біблія, видана 2004 року, — найповніша. Чому важливо молитися рідною мовою, слухати й читати Святе Письмо рідною мовою?

— Тому що людина повинна розуміти, що вона говорить, щоб усе це доходило до її душі. Бо коли людина читає мовою, яка їй незрозуміла, вона не може широко молитися, слова ці до душі не доходять. Апостол Павло каже: краще сказати п'ять слів зрозумілою мовою, аніж безліч — незрозумілою. І тому, щоб народ молився, треба, щоб він розумів Богослужіння, розумів тексти святого Письма, які читаються в церкві. І тоді ці священні слова, слова Бога доходять до душі. А якщо вони не зрозумілі, то вони до душі не доходять. І тому коли наша Церква стала незалежною, то найперше питання, яке стало переді мною, — це Богослужіння. Богослужіння повинно відправлятися рідною мовою, яка близька і зрозуміла серцю кожного українця.

— І Богом дана!

— І Богом дана. Бо Бог же послав апостолам Духа Святого і дав їм дар мов. Для чого? Щоб вони розуміли тих, із ким говорять. І тому для нас постало питання перекладу всіх богослужбових

книг, насамперед Біблії, бо Біблія — це Божественне одкровення.

— З відданістю і натхненням Ви провадите Службу Божу у Володимирському соборі, і тисячі парафіян із радістю приходять на Божественну літургію, аби послухати Ваші проповіді. Відзначення 900-ліття Михайлівського Золотоверхого монастиря у липні 2008-го збило 15 тисяч вірян, і це було неймовірне піднесення. Чи є якась пам'ятна, якась особлива літургія у Вашому житті?

— Божественна літургія одна, і звершується вона щодня. Це значить, що кожного дня лунає молитва церкви до Бога. За літургією підноситься молитва і за владу, і за духовну владу, і за народ, і за страждальців, і за полонених, тобто, за весь народ і всіляке його життя. І ця молитва йде до Бога. І тому літургія, саме слово, означає дяка Богові — за Його милосердя, за Його любов, за те, що прощає нам наші гріхи. І ми цією літургією приносимо дяку Богові.

— Я зрозуміла, Ваша Святосте, що це ті вічні постулати, які є певними канонами, вони не бувають інші чи різні, чи особливі. Для Вас Божественна літургія — це щоденна потреба на кожен день. Віддаючись тому Божому слову, проханню, Ви щодня молитесь з однаковою силою, енергією, вірою, як і Ваша паства, священнослужителі. Усі ці піснесліви мають бути на одному духовному рівні. А що Вас сьогодні найбільше засмучує?

— Засмучує те, що коїться не тільки у Києві, а й по Україні. Народ страждає! І ми не лише молимося, ми звертаємося і до влади, і до опозиції, і до народу, що треба обирати шлях примирення і єднання всього народу. Ми бачимо, що ворожі сили хочуть ділити український народ на частини, протиставити народ владі, владу — народу. Розшматувати Україну на частини, щоб потім володіти. І тому це турбує найбільше не тільки мене, а й кожного християнина, кожного українця, кожного громадянина. А що надихає? Що люди готові йти на смерть. За те, щоб Україна була єдиною. Бо український народ єдиний. Мені

НЕ НА СЛОВАХ, А ВСІМ СВОЇМ ЖИТТЯМ»

розповіли, що один наш священик, ідучи на Майдан, попрощався зі своїми дітьми, зі своєю дружиною і пішов! Пішов на смерть, бо там убивають, а він готовий до смерті. І він не один такий. То скажіть, чи можна перемогти цей народ, який уже не боїться нічого? Треба шукати шляхи для примирення, а не для ворожнечі. Священний синод нашої церкви склав молитву, яку читають по всіх храмах України. За примирення, за любов одне до одного, за погашення ворожнечі, особливо щоб відвернути кровопролиття.

— *Ваша Святосте, в одному з інтерв'ю Ви сказали, що події ці “почалися не 21 листопада, а значно раніше. Наші сусід, який декларує християнські цінності, дуже не хотів і не хоче бачити Україну незалежною...” Хіба це по-християнськи?*

— Це імперіалізм!

— *Чи шовінізм, коли вивиснується своє понад усім, щоб панувати?*

— Імперіалізм, шовінізм — воно все одне. У чому причина того, що відбувається? Причина не в тому, що побили студентів, пролилася кров, гинуть люди.

— *Це наслідки.*

— Так, це наслідки. А де причина? Вона в тому, що ми довгий час готувалися до Європейського Союзу. Та коли прийшов час підписати угоду про асоціацію, президент не підписав. І тоді студенти перші виступили з мирним протестом, без політиків, без опозиції. Студенти виступили, щоб Україна йшла в Європу. Чому ми хочемо, щоб Україна йшла у Європу? Не тому, що там ухвалюють закони про одностатеві шлюби. Ми це відкидаємо! Але, візьміть, де гроші наші олігархи тримають? Не в російських банках, не в українських, а в європейських, американських. А чому ж ви не тримаєте гроші в українських банках, щоб вони працювали на Україну, а не на ті держави, де вони лежать? Де ви лікуєтеся? Чому їдете лікуватися за кордон, а не в наших лікарнях? Чому ви своїх дітей посилаете вчитися в Європу? Значить, там краще! Тому ми і йдемо до кращого. Ми знаємо, що там є й погане, і ми це відкидаємо, а прагнемо до кращого. Така причина цього конфлікту. А чому виник цей конфлікт? Хіба наш Президент не хотів до Європи? Хотів і заявляв про це. І весь народ налаштований був. Але цей шлях невідповідний Росії, яка й відірвала нас від Європи, від підписання цієї угоди, нав'язала нам свої умови. І народ виступив із протестами. А коли побили людей, то ці протести розповсюдилися на всю Україну і дійшли до такого стану. Тому щоб лікувати цю суспільну хворобу, потрібно знати причину. А вона у відмові підписувати угоду про асоціацію вільної торгівлі. Нам треба йти в Європу. А Росія нехай турбується про свій народ, а не втручається у справи нашої країни.

— *Оце по-християнськи. Еразм Роттердамський у “Похвалі глупоті” сказав, що Божя кара для*

владоможців, які глумляться над власним народом, буде тим більша, чим вищу посаду обіймали. Чи по-християнськи вимагати кару для владних циніків, які зневажають свій народ? Бо ж накопів гнів, біль, образа, приниження...

— Бог усе бачить, провини всіх і малі, і великі. Але Бог терпить наші беззаконня, кожної людини і влади. Він терпить до часу, чекаючи покаєння, тобто, виправлення. А коли людина показує, що вона не здатна виправитися, тоді Господь присікає миттєво. І ми навіть не знаємо, як це може бути. Згадаймо, як ми отримували незалежність! Боролися.

один священик, це тільки приклад, а таких багато. Тому це є запорукою, що Україна незалежна і буде незалежною, бо наш народ непереможний.

— *Ви вчора, коли благословляли на перемовини лідерів опозиції, даючи духовні настанови, казали, що Господь не може не почути молитву народу: “Ідіть і ведіть перемовини не за себе, а за Україну”, напоумлювали Ви.*

— Так!

— *Ваша Святосте, чи є якась особлива мрія у Вашому житті? Про щось Ви мріяли і Вам Господь багато дав. А якась заповітна ще не здійснилася.*

— Моя мрія — побудувати в

здатна і Божеспроможна. Серед багатьох Ваших чеснот, які мені імпонують, — щопонеділкові Ваші Християнські діалоги з паствою на Радіо Культура в прямому ефірі. За будь-яких обставин, у спеку, мороз Ви приходите, аби розтлумачити Святе Письмо. Чим для Вас є ті передачі щопонеділка? Чому для Вас це важливо?

— Я архієрей. А в обов'язки архієрея входить не тільки богослужіння, священнодія, а й проповіді. Це мій обов'язок! У радянські часи нам дозволяли проповідувати тільки в храмі, поза храмом не можна було. А тепер я вдячний Богові і вдячний Українському радіо, що дають мені

поміляється. І тому треба людям доносити істину в її правильному розумінні.

— *Щиро дякуємо, Ваша Святосте. Завдяки Вашій наполегливій праці українською мовою переклали всі богослужбові книги. З Вашого благословення розповсюдили близько мільйона примірників Закону Божого, щоб ця книга зайшла в кожен українську родину. За роки Вашого предстоятельства Українська Православна Церква Київського Патріархату з 1200 парафій зростає до понад 4 тисяч. Ваше життя, яке Ви сповнюєте щоденно молитвою за Україну, має тривати. Тож сьогодні, дякуючи Вам за духовну настанову, за*

Фото з сайту cerkva.info

— *І гинули, і вірили, а хтось не вірив.*

— І не досягали. А потім в один момент Україна стала незалежною державою. Народ цього хотів, і Господь це дав. Тому й нині страждання народу Бог бачить, нагорода йому буде велика.

— *“Церква готових рецептів не дає і компромісів не пропонує, бо вона поза політикою”, сказали Ви. Але щоразу, в тяжкі хвилини випробувань народ звертає погляд до духовних провідників, щоб не розчаруватися, не впасти у паніку та відчай. Де нам сьогодні черпати сили, де брати сили, Ваша Святосте?*

— Сила йде від Бога!

— *Як нам “підключитися” до тієї Божественної сили?*

— Молитися! І на Майдані моляться, і у храмах моляться, і вдома моляться. Тому що благодатна сила непереможна. Чому люди готові йти на смерть? Тому що вони подолали страх. А якою силою вони страх подолали? Отою Божественною силою, що ввійшла, як благодать Духа Святого, як у того священика, що готовий йти на смерть. І це не тільки

Україні єдину помісну православну церкву. Оце моя мрія, заради якої я служу Богові й роблю усе, щоб Православ'я в Україні об'єдналося в одну Церкву. Єднає що? Любов. І в сім'ї любов єднає, і людину з Богом любов єднає. І в Святій Трійці між Отцем, Сином і Святим Духом — Любов! І тому нам треба любити одне одного і тоді ми об'єднаємося в одну помісну церкву. А якби у нас була одна Церква — то це велика непереможна сила, яка мала б вплив.

— *Це була б консолідація всього суспільства.*

— Так, консолідація, і не було б розбрату. Бо ми не тільки закликаємо до любові, а й любимо одне одного. Тому я своїм архієреям, священикам кажу: “Не треба воювати з Єпископатом і духовенством Московського Патріархату, бо вони наші брати. Гріх роз'єднав нас. А любов повинна нас об'єднати”.

— *Хочу побажати Вам і мільйонам православних, які ходять до храмів Київського Патріархату, інших конфесій, аби ми всі мали єдину націю, одну церкву, бо спільна наша молитва надзвичайно енергій-*

можливість звертатися до більшої аудиторії — по всій Україні. І тому я з радістю йду, як на виконання свого обов'язку, бо не маю права не йти, якщо служу Богові і Церкві.

— *Тобто, це своєрідний духовний послух.*

— Це мій послух, це виконання своїх обов'язків. Іоанн Златоуст каже, “якщо я проповідую, і хоча б одна людина через цю проповідь спаслася, я дякую Богові, що врятував хоча б одну людину”. А якщо слухатимуть мільйони і задумуються над сенсом свого життя, і покаються у своїх гріхах, і не чинитимуть зла, то це велике досягнення. А чому треба пояснювати Священне Письмо? Тому що Письмо одне, а розуміють його по-різному. А по-різному Святе Письмо тлумачити не можна. Бо істину можна розуміти тільки такою, якою вона є. А яке розуміння правильне? Те, яке Церква пропонує. Бо апостол Павло каже, що Церква є стовп і утвердження істини. А яка Церква? Святі отці. А чому святі Отці? Бо святі Отці були натхненні Духом святим. А Дух святий не

працю, невтомність, за любов до ближнього і до України, яку маєте, можете і якої навчає нас, бажаємо Вам, Ваша Святосте, многая і благая літа! І хочемо попросити найважливішу, на Ваш погляд, настанову нашому народу.

— Закликаю всіх до молитви, бо Господь напоумить кожен людину, що їй робити. Я бажаю, щоб припинилося насилля, щоб не проливалася кров, щоб ми керувалися у своєму житті тільки правдою. Бо неправда — є гріх і карається Богом рано чи пізно. Щоб кожна людина це пам'ятала. Якщо згрішила проти істини — кайся, поки не пізно, бо інакше підеш на суд. Тому бажаю всім благословення, натхнення, милості, любити Україну. Не на словах, а своїм життям.

Центральне правління ВУТ “Просвіта” імені Т. Шевченка, редакція “Слова Просвіти” бажають Святейшому Патріарху Київському і всієї Руси-України Філарету здоров'я на многії і благії літа, успішного патріаршого служіння во ім'я Божє.

«На Господа надія — з орлиними крилами»

Протоієрей
Олександр ТРОФИМЛЮК,
кандидат богословських наук,
доцент, перший проректор Київ-
ської Православної Богослов-
ської академії

Дмитро СТЕПОВИК. Третій Патріарх: Святійшому Патріархові Київському і всієї Руси-України Філарету 85 років. — Київ: Видавництво “Дніпро”, 2014. — 376 с., 190 ілюстрацій, з них 170 у кольорі.

Проповідь Патріарха Філарета в Чикаго

Одне з найдавніших українських державних видавництв “Дніпро” не вперше звертає увагу на визначного духовного діяча сучасності Патріарха Філарета. Ще 2004 року видавництво опублікувало ошатно виданий фотоальбом “Миттєвості з життя Святійшого Патріарха Київського та всієї Руси-України Філарета”, в якому було вміщено кілька десятків репродукцій світлин — і з особистого архіву Владика Філарета, і відомого “фотолітописця” Святійшого Патріарха Миколи Селюченка та ще вісьмох майстрів зі Спільноти фотохудожників України. Нинішнє ювілейне видання поєднує в собі жанри наукового дослідження, художньої документалістики та альбому ілюстрацій, який іде окремим блоком після тексту і надрукований на крейдованому папері найкращої якості. Втім, видавництво “Дніпро” зазначило на вихідному аркуші книги, що це “художньо-документальне видання”, що, очевидно, найбільш точно відповідає характерові тексту та ілюстрацій.

Більше того: це відповідає науковій спеціалізації автора цього видання — професора Дмитра Власовича Степовика, який має три наукових ступені доктора наук (філософії, мистецтвознавства й богослів’я), але основний вид його діяльності — історія й теорія образотворчого мистецтва; і з цієї спеціальності є більшість із тих сорока написаних ним книг та кількох сотень статей. Причетність автора до мистецтва образу й мистецтва слова відчувається також і в рецензованій книзі “Третій Патріарх”.

Передусім хотілося б зауважити про друкарський рівень книги — вона з тих, що називаються елітними, а якщо простіше — зразковими. Це, до речі, традиція шанованого в Україні й за кордоном видавництва “Дніпро”: друкувати книжки на доброму естетичному рівні. Це було — хоч і не завжди — в радянський час; це й сьогодні є стилем видавництва. Для надрукування книги до ювілею Святійшого Патріарха Філарета “Дніпро” вибрало популярну друкарню “Рука” у Кам’янці-Подільському, де пильно дбають про європейський художньо-естетичний рівень своїх друків. Справді, симпатію до книги відчуваєш, ще не розгорнувши її, але споглянувши тільки на обкладинку — “царського” ясновишневого кольору з тисненням “під золото” заголовком, із тисненням обвідним орнаментом обкладинки; причому в орнаменті є елементи національних рослинних мотивів. Корінець книги округлий, чвертьциркулярний, у чому можна побачити вірність традиції, бо всі давні українські стародруки фоліантового типу, часто оправлені вичиноною шкірою “під пергамент” також мали півциркулярний або чвертьциркулярний округлий корінець. До речі, синтетична плівка ясновишневого кольору (її назва: “бададек”) також нагадує пергамент. Для заголовку й підзаголовку обрано давньоукраїнський шрифт, який повторюється на титулі, і

англійською мовою — на субтитлі. До речі, англійською мовою подано післямову книги “На Господа надія — з орлиними крилами”. Для симетрії варто було б подати й передмову “Трудівник на Божій ниві: Патріарх Філарет на тлі історичних і сучасних українських реалій” (що передмову до праці професора Дмитра Степовика написала відома письменниця, професор, заслужений діяч мистецтв України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка Раїса Петрівна Іванченко).

Відкривши титульні сторінки (українськомовну та англійськомовну), бачимо два кольорових фотопортрети Святійшого Патріарха різних років, його патріарший герб. Кожний із 18-ти розділів, а також передмова й післямова, відкриваються заставками, якими є гравюри 2000 року з виглядом святинь землі Господа Ісуса Христа. Ці гравюри надзвичайно тонкої роботи створив під назвою “Свята Земля” народний художник України Микола Стратілат, спеціально присвятивши серію двотисячолітньому ювілеєві Різдва Господа нашого Ісуса Христа. Наявність цих гравюр як заставок до розділів дуже доречна; вона і змістом, і формою перегукується зі змістом книги, з життєписом Святійшого Патріарха Філарета.

Я зупинився на мистецькому оформленні книги на початку рецензії, тому що це ювілейне видання про визначну постать сучасної України, зроблене справді на високому рівні. Продумана кожна деталь, кожен штрих. Вибрано одноколонний набір доволі великого шрифту гарнітури “камбрія”. Усі сторінки мають колонтитули: зліва — автор і назва книги, справа — назва розділу. Розділи завершуються художніми кінцівками своєрідної ренесансно-барокової плетінки. Можна, споглядаючи усі ці деталі, говорити про європейський чи навіть світовий рівень оформлення книги. Але не забуваймо і про те, що це наша національна традиція. Підімо в якусь велику бібліотеку, де зберігаються старовинні книги, і ми в них побачимо всі ті

самі або подібні елементи оформлення. Тож відчувається знання і смак автора, який багато років досліджував оформлення старовинних книжок, а також автора художнього оформлення видавництва “Дніпро” Михайла Нестеренка, технічної редакторки та коректора Світлани Чорної та верстальниці Ізоліни Селезньової.

Тепер щодо змісту книги. Біографія Патріарха Філарета доволі повно висвітлена у низці попередніх видань, у багатьох статтях. Автор не ставить собі за мету повторювати те, що було написано попередніми авторами про Владика.

У вступній статті “Пастир добрий” на 26-й сторінці Дмитро Степовик перераховує низку книжних видань, називає їхніх авторів. Проте цей розділ, яким відкривається текстова частина книги (він найбільший за розміром), усе ж має біографічний характер, але без повторень того, що писали інші автори про Митрополита, а тепер Патріарха Філарета. Що нового вносить тут автор? Він спростовує цим і наступними розділами неправдиві твердження про міжнародну (навіть у самій Україні!) “ізоляцію” Української Православної Церкви Київського Патріархату, а особливо її Предстоятеля — Патріарха Філарета. Таким чином, новаторство книги професора Дмитра Степовика полягає в її полемічному характері, зокрема, щодо абсолютно некомпетентних вигадок наших опонентів про “ізолюваність” та “неканонічність” УПЦ КП й особи її Пред-

стоятеля. Звичайно, і в цьому плані в Україні та світі багато написано, але Дмитро Степовик цілком слушно зазначає, що за кількістю поїздок Україною й за кордон, мабуть, жодний глава інших християнських Церков та конфесій в Україні, а може, і світу не може зрівнятися з Патріархом Філаретом за останні 19 років, відколи він був обраний Патріархом!

Уже одне число вірних УПЦ КП, яке сягає 15 мільйонів православних християн, твердить автор, є незаперечним спростуванням вигадок. Франція, Бельгія, Туреччина, Лівія, Канада, США — ось країни, котрі за останні роки відвідав із пастирськими візитами Владика. Сам автор, як радник Патріарха в якості члена Вищої Церковної Ради УПЦ КП, понад десять разів супроводжував Патріарха у його пастирських візитах для опіки православних українців у заоканських країнах, що об’єднані у вікаріат УПЦ КП в США та Канаді. Якби уявна в головах несумлінних людей “ізоляція” була б справді, то ставлення в багатьох країнах до УПЦ КП й особисто до Патріарха Філарета було б зовсім іншим. А воно завжди і скрізь було позитивним, а в більшості випадків сердечним! Оскільки автор книги обрав саме такий аспект — міжнародну діяльність Предстоятеля УПЦ КП, про яку воліють замовчувати опозиціонери нашої Церкви, — то книга Дмитра Степовика може бути відкриттям для багатьох малоінформованих людей про активність та інтенсивність міжнародних зв’язків нібито “невизнаної” Церкви.

Тисячі вірян-українців США залишилися вірними святому Києву, його Церкві. У всіх розділах книги, в яких детально описані всі візити Святійшого Патріарха до Сполучених Штатів, від 1998-го до 2013 року, автор численними прикладами демонструє непохитну вірність українців США Матері-Україні, а також незаконність сумнівної угоди від 1995 року про перепідпорядкування УПЦ у США від Київського до Константинопольського Патріархату. Автор неодноразово посилається на відому соборну постанову від 17 листопада 1990 року, згідно з якою був створений лише один собор єпископів УПЦ в Україні й діаспорі під єдиним омофором Патріарха в Києві.

Крім Патріарха Мстислава, соборну постанову підписали українські архієреї УПЦ США, які після упокоєння Святійшого Мстислава зрадили його заповіт і це соборне рішення, відійшли з частиною парафій від матірньої Церкви в Україні.

Крім опису численних зустрічей Патріарха Філарета з українцями в православних парафіях США, Дмитро Степовик приділив у кількох розділах багато уваги зустрічам Святійшого Патріарха Філарета з американцями неукраїнського походження, зокрема у так званих “урядових коридорах” столиці США міста Вашингтона. Як член патріаршій делегації, автор був присутній на перемовинах Патріарха в Конгресі США — в обох палатах — Сенаті та Палаті Представників; у Державному департаменті США; в Раді Національної безпеки США; в Інституті Кеннана; в Домі свободи; у Фундації Спадщини; на доповіді Патріарха Філарета в Американському університеті Вашингтона; в редакції радіостанції “Голос Америки” та інших установ.

Автор жваво, дохідливо описує обстановку, в якій відбувалися ці візити, — скрізь Владика Філарета виступав як духовний пастир, говорив правду про ситуацію в нинішньому світі, у США, Західній Європі і, звичайно, в Україні. Майже щодня під час цих поїздок Святійший Патріарх здійснював Богослужіння — Божественні Літургії, панахиди, молебні, різноманітні освячення. Так було й під час візиту в листопаді 2013 року; членом делегації Патріарха був і автор цієї рецензії, маючи можливість переконатися, як у Нью-Йорку, Вашингтоні та Чикаго сердечно ставилися українці й корінні американці до нашого Патріарха.

Незважаючи на великий розмір книги Дмитра Степовика, вона з першої до останньої сторінки читається з неослабним інтересом, бо це дуже цікава і досі маловідома широкій громадськості сторінка служіння Патріарха. Автор, звичайно, далекий від того, щоб усі досягнення УПЦ КП приписати одній людині. Своєрідним ідейним стрижнем, який проходить через увесь зміст книги, могли б бути завершальні слова післямови “На Господа надія — з орлиними крилами”: “Уся ця величезна робота не мала б успіхів, якби до Бога не доходили молитви мільйонів вірників УПЦ КП на чолі з її Предстоятелем Святійшим Патріархом Київським і всієї Руси-України Філаретом. Не для гарного вислову, не для поетичного порівняння Бог через пророка Ісаю ствердив, що справді, реально, незмінно й потужно люди оновляться в силі, піднімуть крила, мов орли, якщо у всякому доброму ділі покладатимуть надії на Господа!” Тож серед заходів із відзначення 85-ліття Святійшого Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета помітним явищем був вихід у світ цієї фундаментальної книги: “Третій Патріарх”.

Зустріч з громадськістю у Вашингтоні

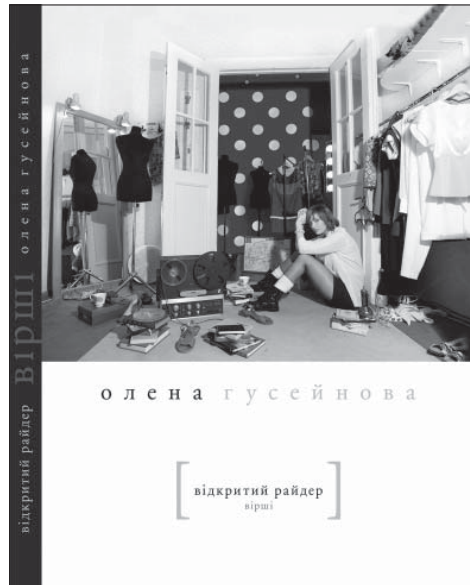
«З усіх вагомих подробиць світу»: подорож як формула самопізнання жіночої душі

Гусейнова О. Відкритий райдер: вірші / Олена Гусейнова. — К.: Ярославів Вал, 2012. — 152 с.

Мар'яна БАРАБАШ,
Львів

Поетична збірка Олени Гусейнової — це відкрита драма жіночої душі у п'яти актах. Історія цієї душі складається з днів, вечорів, які “плинні”, ніби жіночі “зморшки”, а зморшки, відповідно, “наче дороги”, вулиці, міста, що ними мандрує лірична героїня. Історія цих мандрів починається від собору Сан-Марко, куди не пустили дівчину через “закоротку спідницю”, і закінчується аеропортом “між чорним і балтійським”, у якому вона вже почуватися цілком *дорослою* і поводитися, як досвідчена мандрівниця, котра знає як і що “пронести через кордон”.

Символами жіночої душі у віршах О. Гусейнової є *кишені* та *жіноча маленька сумочка*, у яких може вміститися весь світ — “чужі слова про кохання, про море і Бога, про біль і священну війну”, проте в них немає місця для прагматики сучасних мегаполісів, які їй “не по кишені любити”, тому героїня не переймається тим, що її “пальто взагалі без кишень”, а вміщує у свою маленьку сумочку, розміром зі “стиснутий кулак”, “рівно стільки речей, скільки треба у геть незнайомому місті”, а для цього треба “скласти в чотири рази і влізе все в сумочку з божими корівками”. Недаремно авторка виносить свою “речову” філософію світу навіть у назви циклів (“Цикл для хатнього вжитку”, “Галантерейний цикл”). Так, в одному з цих циклів і незнайоме місто уподібнюється до рукавички, “зробленої на замовлення Папи Римського Сікста І”, що мав “маленький, ледве помітний шостий палець”. Оригінально обігруючи фразеологізм “не по кишені любити” (тобто дорого), поетка намагається довести читачеві ключову думку всієї збірки — світосприйняття людини залежить не від того, *що* вона в нього *вкладає*, а чим воно *заповнене*, нехай і ма-

леньке, як нагрудна кишеня чи невидимий “шостий палець” у рукавичці.

Але придивімося ближче, що все-таки ховає у своїй дамській подорожній сумочці лірична героїня? Це і “синя чорнильна ручка”, і “дзеркальце”, і “сіль у коробці з-під сірників”, “квіток додому” і “крихітна срібна каблучка”... На перший погляд, цілком очевидні речі, хоч і випадкові, бо призначення деяких із них є не зовсім логічним, наприклад, срібну каблучку героїня носить у сумці тому, що “її так приємно тримати під язиком”. Однак ці очевидно-дивовижні речі відіграють свою незмінну роль в актах драми жіночої душі як певний її реквізит, що є атрибутом часу, долі, жіночого щастя, розуміння Бога у світі та світу інших людей, а відтак самого себе у стосунках з Богом, світом, іншими людьми. Через речі світу пізнається людина, як подорож — через великі масивні черевки без підборів, які “служать роками” і забезпечують мандрівнику комфорт (“безболісні кроки”) під час його пересування.

“Відкритий райдер” — це невидима формула щастя, яку ми “шукаємо в дірвях кишень” та “солодково-терпких сумочках”, щастя, яке все-таки вислизає в сучасному мегаполісі життя “між двома майже цитатами: “посадки немає” і “не притуляться” зі ще більш невидимим і невагомим сумнівом “...нашто, коли...”.

“Відкритий райдер” Олени Гусейнової потрібно читати як відкритий твір, партитуру для якого творить “округлість бруківки” та “власні назви”, у яких “мало географічної достовірності”, як це обіграно у заголовку до одного з віршів. Однак мало достовірності не через те, що всі подорожі є неправдивими, вигаданими, а просто внаслідок оголеної сповідальності авторки, яку вона намагається замаскувати за достовірно описаним атласом “уявної карти світу”.

Сповідальність книжки Олени Гусейнової впливає, власне, з обігрування значення самої її назви і полягає у тому, що лірична героїня, вибираючись у подорож (при цьому подорож розуміється символічно як саме життя) складає (насамперед Богові) певний список вимог, претензій, побажань, необхідний для максимального життєвого комфорту (у цьому значенні поняття “райдер” використовується в шоу-бізнесі). Сповіді героїні — це відкриті діалоги з Богом, що баланують на межі претензійності, сентиментальності й іронії: вона дискутує з Богом, “навіть не підводячись, не залишаючи свого місця, не міняючи пози” (“Великий піст”), а іноді (мабуть, коли втомлюється від власних претензій) визнає свої “капризи”, які Бог не любить ще з її дитинства, і просто просить Його обійняти її. Однак ці сентименти мимовільні, тому що за кілька віршових рядків вона вже іронізує з Божого розпорядку дня (“Господи, Ти ж утомився”) й висловлює Йому чергове претензійне по-

бажання — “порулити Твоїм підводним човном”.

Максимальна довіра до Бога робить довірливою для читача й усю історію жіночої душі, яку пропонує О. Гусейнова, тому що ця жіноча душа, попри свою іронічну самовпевненість, дуже добре усвідомлює також і власне призначення у цьому *мінливому світі* (“Так, моя дівчино, вибирай щось одне”), символом якого і є подорож як шлях до самої себе.

Функції драматичних ремарок у поетичній книжці О. Гусейнової виконують ілюстрації до розділів: масивні подорожні черевки (розділ І), більярдна кулька (розділ ІІ), жіночий гардероб (розділ ІІІ), допотопний програвач 1970-х років (розділ ІV), книжки (розділ V), які можна трактувати як своєрідні “речові” епіграфи, що є водночас і візуальними “способами сказати про себе”: про день з “усіма відтінками піску” у Нью-Йорку, Празі, Стамбулі, Улан-Уде тощо, про “вагомий подробиць світу”, домовленості з Єдинорогом і гру з Богом в уявний більярд (цикл “Смус-аяти”); про свій маленький жіночий простір — “галантерейний”, “для внутрішнього вжитку”; про час чотирнадцятирічної дівчинки, котра боїться “розказати татові, де була”, “про особливі речі, / з яких можна зробити / вічне кохання”, для якого, “як для сільського сніданку, згодиться все”, навіть “антологія японської прози”.

Отже, “Відкритий райдер” — це історія про “дівчинку, яка приходить після шостої / дивитися на потяги, / які кілька хвилин тому / рушили з головного вокзалу”, і яка дорослішає, як ми згадували на початку, лише в аеропорті під звуки барабанів. О. Гусейнова, власне, й розповідає довірливо читачеві історію дорослішання дівчинки, котра для цього вимагає “особливих речей”, а тому потребує особливих часу та простору для реалізації свого життєвого світу.

Володимир БУЗЕЙЧУК

Нова, п'ята за ліком поетична збірка Оксани Шалак дає змогу ще раз переконатися у глибині й талановитості поетеси.

Книжка видана наприкінці минулого року в київському видавництві “Задруга” й увібрала в себе найновіші поезії. Окремий розділ, до якого увійшли переклади віршів відомих білоруських поетів Лариси Геніюш, Сергія Панізника й Михася Скобли, відкриває читачам до певної міри нову грань таланту Оксани Шалак — як перекладача.

Природа, людина, життя і міфи — все взаємопов'язано в Оксаниних віршах. Природні життєві цикли прямо впливають на самопочуття і світвідчуття людини — маленької частинки навколишнього світу; весна, пробудження природи змушують і людей пробудитися. Теплі весняні дні й емоції через розквіт переходять у жарке літо:

*Базарює літо в Києві —
Продає черешні й дощ.*

Природно-гармонійно через літо поетичні ремінісценції переходять до осені, де *Тиша осінніх дворів,*

Радість останніх жоржин...

але разом з цим відчувається й печаль, бо

*...обриваю тоненьку павутину
Останнього вірша...*

Так може сказати людина дуже мудра, співчутлива й добра. І — *тоненькі павутини віршів* бринять у повітрі зі світлим сумом.

Із тим же легким і світлим сумом промовляє поетеса до представників свого по-

Тоненькі павутини віршів Оксани Шалак

Шалак О. Молитва про сад: Поезії. — К.: Задруга, 2012. — 72 с.

коління, які встигли багато чого в житті зробити, пережити, побудувати й зруйнувати, набути й втратити. Того покоління, яке вже знає, що в житті важливе. Авторка відчуває і розуміє:

Все зміниться. Все стане іншим.

Іржаві трави вздовж доріг.

Перейде у слова і вірші

І дощ, і сніг...

І є глибоке розуміння того, що найцінніше у житті — люди, справжні, а не удавані друзі.

Чимало віршів у збірці присвячено рідним людям: мамі, бабуні, чоловікові, доньці. Це ті, хто тримає, підтримує, надає сенсу життю, наповнює його змістом. Як на мене, ці люди — якраз і є той *сад*, про який складає свою молитву поетеса. Це ж так органічно:

У старому саду

Ми залишимося деревами —

Сплетемося кронами,

Корінням зростемося...

Цей сад — прихисток серед світу, де руйнують будинки, видають посібники з самогубства, де час тихо, але невпинно тече, витікає, і лиш по-справжньому близькі люди будуть поряд за будь-яких обставин.

Тож назва книжки — “Молитва про сад” — достеменно відбиває прагнення зберегти й захистити рідний світ, свій сад, своїх близьких від світу навколиш-

нього — часто чужого й ворожого. Вслухайтеся у ці слова, сповнені турботи про найрідніших:

Золота кульбабка —

Доня моя на стежці.

Срібна кульбабка —

Мама моя під хатою.

Вітре, не дмухай!

Дорога додому, до свого саду, рідко буває рівна й легка, але ж на тому її боці — Мама. Вона думає про свою дитину, вона чекає її додому.

Оксана Шалак родом із Вінниччини, і чари Поділля, цього осердя й уособлення України, виразно проявляються у її поезіях. Кожне слово, кожне речення пройняте українським духом, викazuje генетичну пам'ять — українську з діда-прадіда. Вона, ця пам'ять предків, дає привід пишатися, як-от у вірші “Ця земля пахне так само!”, співчувати (“Подільська співачка”), а деколи — і болить (“Сон із 33-го”, “Немов за товшею води...”).

Поезії Оксани Шалак пронизані особливим символізмом, який треба не лише розуміти, а й відчувати, їхня семантика перебуває на яскраво-емоційному рівні, котрий сприймається не розумом, а серцем. Такому сприйняттю дуже сприяє вишукана мова. Витончені й глибокі рими, цікава гра словами й ритмами у білих віршах свідчать про високу поетичну май-

стерність, як водночас і про вибагливість у виборі образів і мовних засобів. Авторка шукає нових способів поетичного самовираження, прагне уникати затертих тропів, банальних рим.

Глибоко особисте в творах Оксани Шалак тісно переплітається із загальнолюдським, зрозумілим для багатьох із нас. Її творчість — актуальна, духовна, до неї тягнешся, сприймаєш її душею, вона не залишає байдужим.

Анатолій Паламаренко: «Ми маємо бути не народом України, а українським народом»

— **Анатолію Несторовичу, на які творчі рубежі вийшли?**

— 2014 рік знаменний для мене не тільки через власний ювілей (75 років виповниться 12 липня), а передусім гряде 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка. Це цікава, напружена, яскрава робота — іти до Кобзаря. Як людині й артистові, котрий пізнав слово за 66 років роботи на сцені. На сцену я вийшов 1947 року, ще в другому класі ми зіграли в школі сценку зустрічі художника Івана Сошенка з Тарасом Шевченком-кріпаком, який у Санкт-Петербурзі в Літньому саду змальовував скульптури. Я, тоді карапет, грав Тараса Шевченка, а високий однокласник Андрій Шевченко — Сошенка. Мені це врзалось у пам'ять, відтоді започаткувалася робота над творчістю Шевченка, над його образом. Це започаткування створило в мені особливу силу, яка розвивалася з роками у творчій діяльності, нині в педагогічній, адже я тричі на тиждень зі студентами звертаюся до творчості Тараса Шевченка.

Цей, образно кажучи, альпінізм полягає в тому, що, розколовуючи кожне слово, я осмислюю душу, почуття, розум, філософію нашого великого Пророка. Разом із моїм побратимом Іваном Дмитровичем Гамкалом, народним артистом України, диригентом, великим пошівувачем усього українського, найперше — Тараса Шевченка, ми створили триптих — три великі роботи із симфонічним оркестром. Із чоловічою капелою імені Ревуцького зробили композиції “Сон” і “Гайдамаки” на музику Бориса Лятошинського (Гамкало дуже точно дібрав музику з доробку композитора). Композицію “Думи мої, думи, квіти — мої діти” створено на музику Миколи Лисенка.

Я часто вмикаю диск у машині, слухаю і дивуюсь: яка прекрасна гармонія музики, колосального слова, чудового хору. На превеликий жаль, наш український народ не так знає, як хотілося б, ці три твори. У мене була мрія, що 2014 року кожна об-

ласть України долучиться до цієї потрібної роботи.

Шевченка можна трактувати по-різному. Зі сцени читають молоді і діти. Та Шевченка треба вміти подавати, треба вміти розкодувати кожне його слово, адже він зауважував у своїх думках: “Одну сльозу з очей карих і пан над панамі”...

— **А як цю сльозу викликати?**

— Треба, щоб трактував професіонал, людина, одержима творчістю Шевченка, яка постійно іде до нього, вивчає, знає, відчуває. Я перечитав усіх біографів Тараса Григоровича від Кониського, всіх авторів, які писали про Шевченка. Я в собі сотворив дивну натуру і дивне внутрішнє, яке відповідає нутру Тараса Шевченка. Адже моє завдання: від Паламаренка, тобто від мого мислення, моєї філософії пройти великим шляхом дослідника до думки, почуття, настрою, темпераменту творів Кобзаря. Тільки тоді Шевченкове слово буде впливове, могутнє, відкриватиме очі й душі людей XXI століття.

Я присвятив своє творче життя саме цьому, хочу і в педуніверситеті імені Драгоманова передати це майбутнім філологам. Адже в школі вони лише заучують. А що за словами — не знають. Мені дуже боляче від цього. Якось покликана одна вчителька в Музей Івана Гончара: “Прийдіть, Анатолію Несторовичу, подивитися, як мої учні старших класів читають Шевченка”. Я прийшов, послухав, мені стало так сутужно, що ці діти стріляють словами Шевченковими, як із рушниці дробом чи холостими патронами...

І я сказав гурту в залі: “Колись Леніна не дозволяли малювати самодіяльним художникам і навіть професіоналам. Дали право тільки кільком митцям, які схпили, відчули образ і могли його втілювати. А ми дозволяємо і дітям малювати Шевченка. Хай тренуються на уроках, але це не для виставок”. В одному з міст на Вінниччині я був вражений: до портрета Леніна домалювали вуса — і це ніби Шевченко. Ми не повинні так знущатися над Тарасом

Наш співрозмовник — Герой України, народний артист України, лауреат Шевченківської премії Анатолій Паламаренко.

Майстер художнього читання, чий талант і колосальний життєвий досвід дають йому право вчити молоді — Анатолій Несторович читає цикл лекцій студентам національних університетів ім. Т. Шевченка та М. Драгоманова, музичної академії ім. П. Чайковського. Свій предмет артист назвав — “Слово”.

Григоровичем. Бачте, в школі закладається формалізм, байдужість.

Я намагаюся в педагогічному університеті імені Драгоманова повернути в інший бік розуміння виконувати слово, тим паче Шевченкове. Бо Шевченко — диво не тільки українське, а й усевітнє, недарма пам'ятників Тарасу Григоровичу найбільше на планеті, навіть у Африці є. Він став світочем не тільки для нашого народу, а для народів світу.

— **Цього року виповниться двісті років Михайлу Юрійовичу Лермонтову.**

— Тож на 7 березня я придумав незвичайний концерт “Два генії” в Національній філармонії. Лермонтова дуже поважав і любив Тарас Шевченко, цитував його. Лермонтов могутньо написав “На смерть поета”, а Шевченко — про смерть свого друга Якова де Бальмена на Кавказі. Паралелей чимало. Концерт про двох світочів у слов'янстві, як прожили прикро мало (Тарас Григорович — 47 років, з них 34 у неволі, Михайло Юрійович — 27 років) має бути цікавий, адже на творчість Тараса Шевченка і Михайла Лермонтова створено чудові твори в інструментальній і вокальній музиці.

— **Розкажіть про коло Ваших улюблених авторів.**

— Цього року минуло 85 років Чингізу Айтматову. Ще за радянських часів я зробив композицію за його знаменитою повістю “Прощавай, Гульсари”. Це був бестселер, спочатку надрукований у журналі “Новий мир”, пізніше я знайшов переклад Валентина Осипчука українською мовою.

Ох і захопила мене ця хвилююча повість про дивовижного коня Гульсари (жовта квітка)! Він біг дивним бігом, інохіддю — тротом, як писав Чингіз Айтматов. Подано його цікаве життя: від народження до смерті. Паралельно сплітаються долі коня і незвичайного віруючого комуніста Танабая Бакасова, який виростив його. Цю видатну повість я читав із великою насолодою. Коли їздив на гастролі у якийсь обласний центр, в театрі просив зібратися акторів. Також у колективі столичного театру імені Франка запропонував цей твір, мене слухали видатні артисти: Куманченко, Покотило, Задніпровський, Кусенко, Яковченко, Дальський... Ці люди написали свої влучні враження, що стало безцінною подякою-подарунком великих акторів, їх уже нема, а в душі лишилися. Нещодавно відсвяткували 85-річчя Чингіза Айтматова в Українському фонді культури (голова Борис Олійник), був і посол Киргизії в Україні.

Потім я долучився до святкування 180-річчя Степана Руданського на Вінниччині. Восени виповниться 125 років Остапу Вишні — Павлу Михайловичу Губенку, якого я з дитинства читав. Після війни маленьким хлопчиком я виступав перед людьми з творами Вишні.

У моєму репертуарі знамени-

та повість Григорія Тютюнника “Вир”, твори Олександра Довженка, Архипа Тесленка, Панаса Мирного, Івана Франка, Івана Нечуя-Левицького. Звісно, читаю Гоголя.

Та нині літературні концерти рідко відбуваються. А колись я потрапив до тридцятки найкращих майстрів художнього слова СРСР, серед них були Дмитро Журавльов, В'ячеслав Сомов, Володимир Рещептер, Ігор Льїнський, Сергій Юрський. Учителем вважаю москвича Дмитра Миколайовича Журавльова (він сам із Харкова), я не пропускав жодного його концерту, жодного слова.

Відчуваю велику ностальгію нашого народу за справжнім мистецтвом. Люди спрагло слухають і сприймають жодне слово, у них великий апетит на добірну мову, тож я щасливий, що доля лишила мені сили, уміння, талант і досвід, щоб передати прекрасні думки і почуття українських світочів поколінню XXI століття.

— **Від керівників держави залежить взаємодія економіки і культури. Як Ви оцінюєте те, що нині відбувається в країні?**

— Який під нашу незалежність було створено міцну ідеологічну машину, Україна вже давно перебувала б серед провідних країн світу. Всі види мистецтва мали бути спрямовані на консолідацію, на піднесення національних цінностей.

Ідеологія у нас непродумана, дотепер не створена. Хоча приклади добрих паростків є. Я згадував свято 180-річчя Степана Руданського, яке щороку відзначають на Вінниччині у його рідному селі Хомутинці і в районі Калинівка. Я там відчував: якщо керівники області й району розумні, українозрілі, — життя людей налагоджується. Зокрема в Хомутинцях створено чудовий музей, відремонтовано Будинок культури.

Приємно констатувати, що є люди, які вболівають за Україну, люблять її.

Україна народжується знизу, вона зріє на Майдані, він дає імпульси, як треба плекати її цінності — духовні, історичні, матеріальні, підказує, що ми, митці, мусимо наповнювати розум і душу населення, яке має бути не народом України, а українським народом. Це поняття має панувати по всій Україні, від сходу до заходу, з півдня на північ. Майдан — потужний імпульс нашої національної звитяги, національного єднання, національної ідеї. Маю мрію ще раз виступити на величудному Майдані й озвучити Шевченкові пророчі слова:

*“Ой Богдане, Богданочку,
Якби була знала,
У колісці б задушила,
Під серцем приспала.
Степи мої запродані
Жидові, німоті,
Сини мої на чужині,
На чужій роботі.
Дніпро, брат мій, висихає,
Мене покидає,*

*І могили мої милі
Москаль розриває...
Нехай рие, розкопує,
Не своє шукає,
А тим часом перевертні
Нехай підрастають
Та допоможуть москалеві
Господарювати,
Та з матері полатану
Сорочку знімати.
Помагайте, недолюдки,
Матір катувати”.*

Ось філософська картина великого Тараса:

*“Начетверо (північ, південь,
схід, захід. — А. П.)*

*розкопана, розрита могила...
Чого вони там шукали?*

*Що там схоронили
Старі батьки? Ех, якби то*

*найшли
Те, що там схоронили (волю. — А. П.),*

Не плакали б діти, мати б не журилась”.

По Шевченку я звряю наше і своє життя, проблеми України. Стараюся любити її, як найкращі наші світочі: Іван Франко, Леся Українка, Олександр Довженко, Остап Вишня, брати Тютюнники, Василь Симоненко, Ліна Костенко, Борис Олійник, Дмитро Павличко... Серед цього свіття відчуваю себе українцем, сильним, мужнім, тому що від кожного цього світоча йде відповідне наповнення моєї душі.

На ялинці Майдану мав би висіти не великий портрет Тимошенко, а грандіозне тригранне панно з зображеннями Тараса Шевченка, Івана Франка і Лесі Українки. Вони — імунна система нашої нації і здавна будять у нас людей, що борються на Майдані та тримають вогонь українського духу, непереможної української спільноти.

Українська Україна прокинулася, бо більше терпіти не можна. Попри те, що є багато українонедоріжливих людей, які ще не можуть зрозуміти, що до чого, котрим Майдан ніби заважає і вони некомфортно почуваються. Але! Ми започаткували і для них, і для їхніх дітей майбутнє нашої української нації. Багато молодих людей, студентів вийшли з надією на те, що ми маємо жити в іншій державі XXI століття. Люди, які цього не розуміють, може, дозріють, у природі дерево родить не відразу стиглими плодами.

У європейських державах живуть правильним життям, люблять свою мову, уважають свої цінності, свої закони. Ми гідні цього, наша історія, наші цінності, болі, наші світочі хочуть, щоб ми в XXI столітті були переможцями над байдужим, бандитським, несправедливим, над тим беззаконням, яке нині відбувається в нашій державі.

На жаль, влада запустила маховик радикалізму, який доведеться болісно зупиняти всій країні.

Спілкувався і фотографував
Володимир КОСКІН

Талановитий учений, публіцист, письменник До 80-річного ювілею

У лютому 2014 року виповнюється 80 років із дня народження Володимира Платоновича Войтенка, доктора медичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата Державної премії України, завідувача лабораторії математичного моделювання процесів старіння ДУ “Інститут геронтології ім. Д. Ф. Чеботарьова НАМН України”.

Колектив інституту щиро вітає Володимира Платоновича з ювілеєм. Прийміть від усіх нас поздоровлення та побажання творчої наснаги, наукових досягнень, міцного здоров'я та довголіття, а також подяку за великий внесок у розвиток медичної науки та демографії, експериментальних досліджень у галузі геронтології.

Володимир Платонович Войтенко народився 4 лютого 1934 року на Житомирщині в с. Вишпіль Черняхівського району. 1957 року закінчив Київський медичний інститут зі спеціальності педіатрія. В. П. Войтенко почав свою трудову діяльність як дільничний лікар-педіатр міської лікарні м. Балхаш у Казахстані. Але вже 1959 року він повернувся у стіни рідного інституту, цього разу як аспірант кафедри факультетської педіатрії. Після завершення навчання в аспірантурі й захисту кандидатської дисертації В. П. Войтенко — молодший науковий співробітник Центральної лабораторії Київського медичного інституту, а з 1964 року — старший науковий співробітник лабораторії біохімії Інституту геронтології АМН СРСР, на той час єдиного в Радянському Союзі. 1972 року Володимир Платонович очолює тут лабораторію генетики, з 1992 року — математичного моделювання процесів старіння.

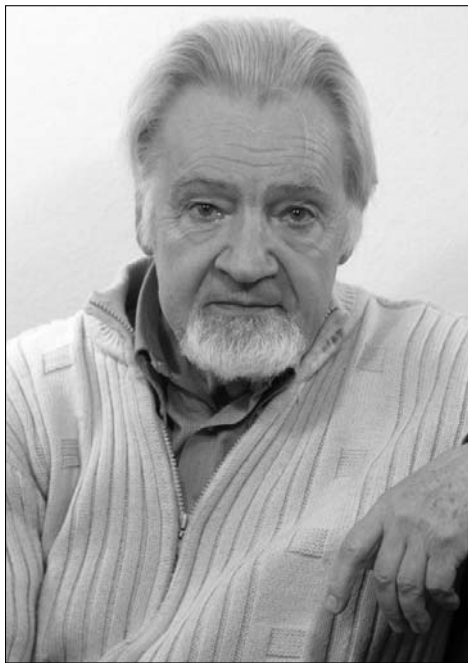
В. П. Войтенко — провідний фахівець із вивчення біології старіння і демографічних віддзеркалень пов'язаної з віком патології. Протягом багатьох років він веде науково-дослідну роботу, присвячену вивченню впливу чинників довкілля на біологічний вік, захворюваність і тривалість життя; проводить дослідження, присвячені математичному моделюванню демографічних процесів в Україні, а також впливу на ці процеси різних чинників екологічної та соціальної природи. Великий статистичний матеріал і широкий спектр методів багатовимірного математичного моделювання стали підмурком для проведеної проф. В. П. Войтенком

комплексної оцінки впливу економічних і екологічних чинників на міжрегіональні варіації медико-демографічної ситуації в Україні. На цьому ґрунті вивчена роль соціальної маргіналізації в катастрофічному перебігу епідемії ВІЛ/СНІДу і туберкульозу в деяких регіонах України.

Проф. В. П. Войтенку належить пріоритет у розробці теоретичних і методичних проблем геронтологічної генетики. Під його керівництвом проведено унікальне в СРСР (і Україні) дослідження пар близнюків середнього і похилого віку, визначена кількісна оцінка впливу спадкових чинників на фізіологічні системи організму і пов'язану з цим патологію. За дослідження генетичних механізмів старіння та пов'язаної з віком захворюваності В. П. Войтенко удостоєний Державної премії УРСР (1984 р.)

Запропоновані В. П. Войтенком методи визначення біологічного віку дозволили деталізувати вплив опромінення на фізіологічні системи та інтегральну оцінку їхніх вікових зрушень у ліквідаторів наслідків аварії на ЧАЕС. Ці методи репрезентовані в кількох зарубіжних довідниках. Проф. В. П. Войтенко запропонував еволюційно-генетичну (балансову) теорію старіння, яка органічно спирається на поняття антагоністичної плейотропії та сучасні концепції надійності біологічних систем.

Під керівництвом В. П. Войтенка виконано 6 кандидатських і 3 докторських дисертацій. Він — автор понад 300 наукових робіт, із яких 14 монографій, найбільш цитовані: “Здоров'я здорових”, “Україна очима лікаря”, “Інвалідність в Україні”,

“Демографічна криза в Україні”, “Інтегративна радіоекологія (демографічні моделі)”. За ініціативою проф. В. П. Войтенка започатковане видання “Медико-демографічного атласу України”, він редактор і співавтор 15 тематичних випусків атласу.

Володимир Платонович активно працює у царині публіцистики, займається лекційною діяльністю, виступає по радіо і на телебаченні, протягом багатьох років співпрацює з Українським радіо та друкованими ЗМІ, висвітлюючи біологічні передумови та медико-соціальні проблеми процесу старіння. Також В. П. Войтенко знайомий як талановитий поет і прозаїк.

Колектив інституту висловлює подяку Володимиру Платоновичу Войтенку за визначний особистий внесок у розвиток української геронтології та гериатрії, підготовку кадрів і активну популяризацію наукових знань.

Колектив лабораторії математичного моделювання процесів старіння ДУ “Інститут геронтології ім. Д. Ф. Чеботарьова НАМН України”

Від редакції. Публікації Володимира Войтенка (до імені скромно додається “професор”) на шпальтах “Слова Просвіти” не можна не помітити: вони завжди стосуються тих властивостей та особливостей життя суспільства, про які “маленький” чи “пересічний” українець знає мало або не знає нічого, але цілковито від них залежить. Як правило, це проблемна публіцистика, на яку мали б реагувати і громада, і влада. З певністю можемо сказати: поки що реагують читачі. Якщо з якихось поважних причин Володимир Платонович не надсилає нам своєї аналітики, люди телефонують до редакції й запитують: — Де Войтенко?! Ім, як і мені, бракує виваженого, аргументованого слова Володимира Платоновича, особливих, Войтенківських інтонацій, від яких у людини виникає впевненість: ця стаття — не дешева підробка, не гонитва за сенсаціями (як правило, сенсаціям бракує глибини), а науково-виважене дослідження, подане дохідливо, яскраво, пам'ятливо.

Крім професорських публікацій Володимира Платоновича читачі просвітянського тижневика високо шанують його письменницькі пошуки, які завжди мають у собі щось від літературного детектива, психологічної медитації, містичних прозрінь і реконструкцій найскладніших персоналій літературного світу. Повісті та новели Володимира Войтенка, його поезії, біографічна проза потребують окремої розмови. Скажу лише, що до них схвально ставиться академік Іван Дзюба, їх читають у середовищі медиків та учених так само прискіпливо, як і в літературних колах: Войтенко-письменник вражає самотністю і самодостатністю. Особистість, постать, яскрава, явно не солоденька вдача, випробувальна й змагальна доля. Войтенко — це Войтенко, навіть якщо ви особисто не знайомі з ним. Цілком достатньо текстів і зафіксованого об'єктивного лікарського погляду, що належить інтелекту й інтелектуалу.

Таким і залишайтеся, вельмишановний Володимире Платоновичу! До наступної зустрічі в “Слові Просвіти”!

Любов ГОЛОТА

Євген БУКЕТ

М. Цимбалюк народився 1954 року на Житомирщині, на межі Хмельницької області в робітничій родині. Батько — Іван Петрович — працював водієм, мама, Ганна Іванівна — робітницею на Баранівському фарфоро-фаянсовому заводі, потім колгоспницею. Вона була ветераном війни, учасником бойових дій. Її родина в 1930-х зазнала репресій, тож Микола Цимбалюк із дитинства неодноразово чув мамині розповіді про свавілля голодранців-більшовиків, жахи колективізації, Голодомору, сталінських репресій (за сфабрикованим звинуваченням до в'язниці кинули його бабусю Домнікію, у якої на той час було троє малолітніх дітей-сиріт). Розповіді батьків, приклад родини, шанування людської гідності було найкращим вихованням для Миколи, його брата і сестри. Він і досі не може забути ненав'язливий докір щодо рідної мови. Повернувшись після служби в армії, він за звичкою заговорив російською. Тоді мама навела приклад одного з роду Цимбалюків, який “став великим чоловіком” — жив і працював у Москві в КБ Корольова, але коли приїжджав у рідне село, то ніхто не чув від нього і слова російською. Усе це змалку сформувало в душі Миколи жагу до справедливості, почуття людської гідності, любов до рідної землі.

Після закінчення чотирьох класів початкової школи в рідному селі Таборах Микола Цимбалюк навчався у Баранівській середній школі, яку закінчив 1971 року. Ще в школі він почав дописувати до районної і молодіжних республіканських газет, ще не сподіваючись пов'язати своє життя з журналістикою. Він мріяв, як, напевно, і більшість повоєнного покоління хлопців, про військову кар'єру. Але після складання перших іспитів у Свердловське військово-політичне училище повертається додому. Так його першим місцем роботи після за-

Пам'ятаючи мамине слово

27 січня виповнилося 60 років нашому колезі, завідувачу відділу культури тижневика “Слово Просвіти”, публіцисту-досліднику, палкому патріоту України Миколі Івановичу ЦИМБАЛЮКУ.

Фото Петра Антоненка

кінчення школи на кілька місяців стала баранівська районна газета “Комуністичне слово”. Потім була служба в армії (Чехословацька, Центральна група військ), а з 1974 року Микола Цимбалюк мешкає у Києві. Але оскільки потрапити на журналістську роботу в столиці тоді було нелегко, він іде працювати на виробництво, де за

кілька місяців стає майстром, а потім начальником будівельної дільниці. У тій організації він познайомився з майбутньою дружиною Тамарою Олексіївною. Молодята побралися 1975 року, а 1978-го в їхній родині з'явилася донька Євгенія (нині — лікар-хірург).

М. Цимбалюка не полишає жага до журналістської праці. 1983 року він закінчив факультет журналістики Київського держуніверситету ім. Т. Шевченка. Працюючи на виробництві, часто дописує до республіканських газет “Молода Гвардія”, “Молодь України”, “Вечірній Київ”. Його статті отримують чимало схвальних відгуків, тож 1987-го Микола Цимбалюк стає кореспондентом найпопулярнішої і найтиражнішої газети “Вечірній Київ”. Читачам “Вечірки” у той час він запам'ятовувався серією критичних статей щодо планів будівництва залізничного вокзалу на місці розстрілів жертв сталінських репресій у Биківнянському лісі. Активна позиція, участь у громадській роботі (член ГО “Зелений світ”, з 1989-го — Народного руху України та Національної спілки журналістів України) привела Миколу Івановича до участі у виборах до Верховної Ради України. 1990 року він балотувався і до Верховної, і до Київської міської ради, але переміг у виборах до міськради. Той ради першого і поки що останнього демократичного скликання, депутати якого 23 липня 1990 року підняли синьо-жовтий прапор над Київрадою.

Із 1991 року М. Цимбалюк — головний редактор відродженої першої всеукраїнської газети “Рада”, яку заснувала і видавала українська інтелігенція на початку ХХ століття (її першим редактором був голова київської “Просвіти” Борис Грінченко).

У 2002—2005 рр. Микола Іванович працює в журналі Верховної Ради “Віче” редактором відділу місцевого самоврядування і регіональної політики. Після призупинення виходу газети “Рада” 2006 року — на творчій роботі.

Микола Цимбалюк — автор наукових статей у фахових виданнях, упорядник та співупорядник кількох книг, зокрема, “Щоденники” Сергія Єфремова (К., 1997), зібрання творів Євгена Чикаленка у 7 томах (з 2001 року побачили світ перші два), С. Єфремов “Початок нової доби: 1917, березень—серпень: радівська публіцистика” (К.: ВЦ “Просвіта”, 2011).

Із 2013 року — член Національної спілки краєзнавців України, підготував до друку книжку “Історія церкви в м. Ходорові”, досліджує історію свого роду.

Із 10 лютого 2011 року Микола Іванович — завідувач відділу культури тижневика “Слово Просвіти”. Основна тематика його журналістських робіт — політика, культура, історичні нариси. З нагоди ювілею голова Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка Павло Мовчан вручив Миколі Івановичу Цимбалюку найвищу просвітянську відзнаку — медаль “Будівничий України” (на фото).

Центральне Правління ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, редакція тижневика “Слово Просвіти” щиро вітають ювіляра з днем народження. Зичимо міцного здоров'я, невичерпної енергії та наснаги, родинного замирення, благополуччя і добра.

Щедрої Вам долі, Миколо Івановичу, і нехай таланти Вашого розуму й душі завжди успішно служать народу України!

Микола БУРАЧЕК

Призабутий піонер шевченкознавства — фундатор Української академії мистецтва, заснованої 18 грудня 1917 року

Повернення України до європейської співдружності народів відбувається у складних умовах її нинішнього політичного та культурного життя. Утвердження західного вектора цивілізаційного поступу ще раз зацентрувало увагу вітчизняного суспільства на давній проблемі — відсутності лідерів, здатних адекватно відповідати на виклики нашого обнадійливого, але й вимогливого часу.

Створюваний у цих обставинах новий іконостас — галерея видатних особистостей, чиї життя і діяльність сприяли розвитку й утвердженню у суспільній свідомості державотворчих ідей, останнім часом дедалі відчутніше зазнає впливу консервативних сил, представники яких у тоталітарну добу визначали координати розвитку вітчизняного духовного життя, а нині прагнуть не здавати своїх позицій.

Особливо яскраво виявилася ця тенденція і нині, в часи підготовки до відзначення 200-річчя від народження ідеолога вітчизняного державотворення Тараса Шевченка (проведення робіт із реконструкції і зміни експозицій у Канівському та Київському музеях, видання низки шевченкознавчих досліджень, особливо перших томів нової “Шевченківської енциклопедії” (одна з керівників проекту В. Смілянська). Досить сказати, що в Каневі замість передбачуваного відтворення вигляду будинку музею згідно з проектом видатного архітектора В. Кричевського, реконструкція виконана під керівництвом Л. Скорик — прихильниці псевдомодерного стилю, що викликало гостру критику й несприйняття творчої еліти України. Подібне відбувається й у Київському музеї (директор Д. Стус), де знову “реконструює” згадана Л. Скорик).

Віталій АБЛЦОВ,
Київ

“...тільки завдяки заходам Олексі Новицького, Василя Касіяна й Миколи Бурачека спадщина Шевченка-художника здобула належну історичну оцінку...”

Це висновок члена-кореспондента Академії наук України (нині НАНУ), відповідального редактора двотомного “Шевченківського словника” (1978) Є. Кирилюка.

“Серед багатьох сучасних знавців творчості великого художника Тараса Шевченка ім'я Миколи Григоровича Бурачека займає особливе місце. Він один з перших українських... художників і працівників мистецтва взагалі мав можливість докладно ознайомитися з малярством і графікою нашого великого народного поета і художника, — писав у статті “Знавець образотворчої спадщини Шевченка” художник-академік Василь Касіян (“Образотворче мистецтво”, 1941).

Науковий співробітник Інституту літератури НАНУ у довоєнний період, пізніше професор Українського вільного університету (Мюнхен, Німеччина) Ю. Бойко-Блохін у своїх спогадах зауважив: “З патристичів української культури, з тих, що служили їй вірою і правдою, залишилися в Інституті ще художник-імпресіоніст та знавець Шевченкового малярства Микола Бурачек та бібліограф Павло Іванович Тиховський (“Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. 1926—2001. Сторінки історії”. К., 2003, стор. 491).

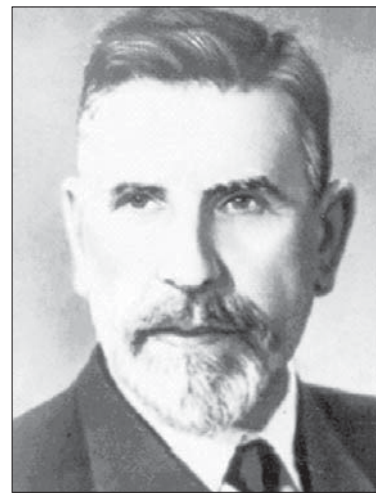
Сучасники М. Г. Бурачека Є. Кирилюк та В. Касіян деталізують події 30-х років минулого століття, коли розпочалося дослідження тоді ще маловідомої широкій громадськості малярської спадщини Т. Г. Шевченка.

“Познайомились ми (з М. Г. Бурачеком. — В. А.) десь на початку 1933 року в Харкові, коли я працював над академічним виданням Шевченка і організацією Галереї картин Шевченка, — згадував Є. Кирилюк (спогади з архіву автора публікації, датовані 1982 роком. — В. А.). — Картинну галерею організувала молодь і консультація такого прекрасного знавця образотворчої спадщини

Шевченка була потрібна на кожному кроці...”

Ми так познайомилися ближче й я переконався, як М. Бурачек ідеально знає мистецьку спадщину великого художника... Особливо слід підкреслити роль М. Бурачека й у відновленні слави Шевченка як художника. Річ у тім, що ще до революції дуже тривалий час була недооцінка ролі мистецької спадщини Шевченка. Його вважали епігоном Брюллова... На превеликий жаль, ця недооцінка тривалий час зберігалась і після...”

В. Касіян повністю розділяє думки Є. Кирилюка: “Кожна виявлена робота Шевченка спочатку проходила через руки Миколи Григоровича, який старанно ви-

Євген Кирилюк

вчав її, визначаючи за матеріалами попередніх даних і різних зіставлень правдоподібну атрибуцію щодо періодизації творів. Лише після цього їх виставляли для огляду. Цей докладний аналіз робіт Шевченка дозволив Миколі Григоровичу зробити деякі узагальнення. Вони містяться в окремих доповідях популярного й науково-доповідного порядку (наприклад, доповідь в інституті Шевченка про серію сепій “Блудний син”); в окремих статтях, надрукованих в радянській пресі (наприклад, стаття про Шевченка-художника в “Большой советской энциклопедии”, написана Бурачеком, але підписана людиною, що в той час випадково займала пост директора інституту Шевченка); у статті “Великий художник” у журналі “Малярство і скульптура” за 1939 рік, №№ 5 і 6; нарешті, у відомій монографії “Великий народний художник”,

видавництвом “Мистецтво” до ювілейних днів у 1939 році... Скрізь, де була можливість прославити дороге ім'я художника Шевченка, Микола Григорович робив це з властивим йому молодечим запалом і пристрастю... Треба було бачити гордість, з якою Микола Григорович саме в ті часи в харківській галереї картин Шевченка демонстрував творчість великого сина українського народу перед різними закордонними делегаціями, щоб зрозуміти і відчувати його палку любов до творчості нашого поета (“Образотворче мистецтво”, 1941, №3, стор. 22).

Отже, М. Бурачек усією своєю діяльністю й творчістю утвердився як піонер шевченкознавства, видатний митець. Разом із тим сьогодні його ім'я призабуто, сучасні дослідники прагнуть відсунути пейзажиста й мистецтвознавця у тінь й поставити на його місце інших, керуючись кон'юнктурними міркуваннями.

Додамо до сказаного, що окреслена тенденція присутня, зокрема, і в нинішній київській Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури, що є наступницею Української академії мистецтва, заснованої 18 грудня 1917 року. Пам'ять про Миколу Бурачека тут теж гідно не вшановується. Разом із тим його роль і місце в історії НАОМА одні з визначальних. Саме М. Бурачек І. Стешенко — генеральний секретар освіти уряду Української Народної Республіки, доручив виконання обов'язків президента новоутворюваної Академії мистецтва. Пізніше ця посада не прижилася, а ректорами (постійними й тимчасовими) закладу були по черзі Ф. Кричевський й майже всі професори академії, зокрема й М. Бурачек, котрий очолював кафедру пейзажу УАМ. Про справжніх ініціаторів й засновників УАМ свідчить також історичний фотознімок, де вони увічнені разом з Головою Української Центральної Ради М. Грушевським. Проте, наприклад, у передмові спеціального випуску (К., 2008) наукового збірника НАОМА, присвяченого цьому ВНЗ, проректор з наукової роботи Л. Прибега не згадав М. Бурачека, відбувшись “традиційним” — “та інші”

Шевченкознавство було завжди на першому плані у житті

Портрет Миколи Бурачека. Автор — Михайло Жук

і творчості М. Бурачека. “Першим справжнім українським пейзажистом треба назвати великого поета Тараса Григоровича Шевченка, — писав він у статті “Секрети” творчості” (“Образотворче мистецтво”, 1941, № 3). — Ті краєвиди, що дійшли до нас як спадщина художника, виконані пензлем або олівцем, і зараз вражають нас своєю ширістю, глибокою любов'ю і розумінням рідної природи”.

Василь Касіян

До речі, створюючи атмосферу мовчання навколо імені М. Бурачека, його опоненти ось уже кілька десятиліть поширюють міф про нібито загибель основних картин художника під час Другої світової війни. Так, частина творів справді зникла, але досить тих, що експонуються у столичному Національному художньому музеї, музеях та картинних галереях Донецька, Дніпропетровська, Львова, Ужгорода, Одеси і особливо Харкова (понад 100 картин) та Запоріжжя (75 картин), щоб організувати хоча б ювілейні виставки творів М. Бурачека.

Щоб надати можливість читачам глибше усвідомити нинішню ситуацію, наведу ще один переконливий приклад.

30 квітня 1939 року в Нью-Йорку відкрилася Міжнародна виставка “Світ майбутнього” на честь 150-річчя обрання Дж. Ва-

шингтона першим Президентом США (тривала до 27 жовтня 1940 року й увійшла до списку унікальних рекордів — подібної за площею, яка була відведена на проведення заходу, не було ні в минулому, ні сьогодні). У масштабній міжнародній події взяли участь 60 держав (20 із них представили свої досягнення у спеціально споруджених павільйонах, а решта скористалась можливістю експонуватися у “Павільйоні націй”.

Так-от, право представляти Україну на цій престижній виставці було надано єдиному з України художнику — Миколі Бурачеку. Твір митця, який можна назвати “Подільським краєвидом” (сільський шлях, поле стиглої пшениці, вдалині — пасма гір, а над усім — прозоре літнє небо...), охочі можуть побачити в експозиції Національного художнього музею.

Сонячні пейзажі випускника Краківської та паризьких мистецьких академій — предмет пильної уваги європейських колекціонерів шедеврів живопису

Народився майбутній художник у повітовому містечку Летишеві Подільської губернії 16 березня 1871 року в родині поштового службовця Григорія Бурачека (батько був художником-аматором і дав синові перші уроки малювання). Пізніше родина переїхала до Кам'янець-Подільського, де Г. Бурачек став поштмейстером.

Першою статтю зі світу мистецтва, яка вразила юного Миколу Бурачека, був голландський живописець Харменс Ван Рейн Рембрандт (1606—1699).

Здавалось би, повинно виникнути логічне запитання: “Чому саме Рембрандт так вплинув на майбутнього живописця-пейзажиста?”

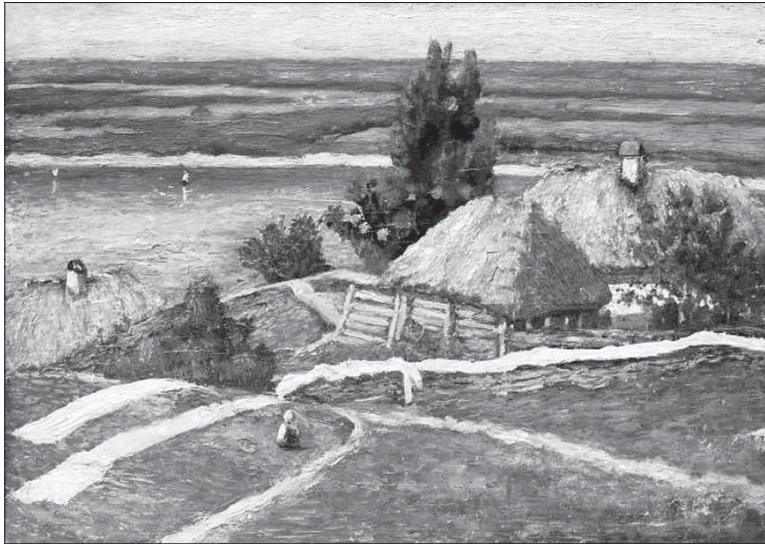
Річ у тім, що доля М. Бурачека, як це часто буває, значною мірою складалася під впливом близьких йому людей, а також відомих особистостей — діячів вітчизняної культури.

Юнак рано став сиротою і потребував постійної підтримки, щоб дати розвинути його таланту митця. Спогади про батькову копію рембрандтівського “Автопортрета” супроводжували його все життя: “Не знаю, чим саме, але цей портрет великого художника зробив на мене надзвичайно сильне враження — він навіть снився мені, а коли багато років пізніше я побачив оригінал цієї картини у Відні, то зустрівся з ним як з рідним батьком”.

Рембрандт став невідступним супутником М. Бурачека — саме його присутність бачимо у завершальнім полотні художника-шевченкознавця “Реве та стогне Дніпр широкий...” (1941), де гармонія кольорів, досягнута майстерним використанням зелених, синіх, коричневих, жовтих фарб, які символізують повітря, землю, воду, сприймається і як об'єктивна реальність, а ще більше як ознака духовного світла, що перемагає стихію природи.

Після Рембрандта настала черга Тараса Шевченка, якого відкрив кам'янець-подільському гімназисту його вчитель малювання Іван Васьков: “...в гімназії на мене звернув увагу вчитель малювання та “чистописання” Іван Андрійович Васьков, старий добродушний чудак, колишній товариш Т. Г. Шевченка по академії”.

Микола Бурачек. Труханів острів. I чверть ХХ ст.

Тут М. Бурачек помиляється: товаришем Т. Шевченка по навчанню у Санкт-Петербурзі був рідний брат І. Васькова.

Ідеться про братів художників, котрі походили з містечка Коропа, що на Чернігівщині: Гаврило Васько (1820—бл.1865) закінчив Санкт-Петербурзьку академію мистецтв (1844). 1847 року Шевченка запросили на посаду вчителя малювання та завідуючого живописним кабінетом Київського університету, але його арешт та обвинувачення в участі у Кирило-Мефодіївському товаристві не дозволили Поєтові-Художнику оселитися у Києві. Посаду в університеті обійняв Г. Васько. До історії вітчизняного мистецтва цей художник увійшов як автор серії талановитих портретів сучасників, зокрема, Бориса та Василя з полтавської родини Томари, графів Кирила та Олексія Розумовських. Для музею Василя Тарновського в Чернігові Г. Васько написав серію портретів історичних діячів України.

Старший брат Г. Васька — Іван Васьков (різнописання прізвищ дослідники пояснюють свавіллям імперських чиновників) народився 1814 року, навчався у Київському університеті. Опісля призначався вчителем малювання і чистописання

Микола Бурачек. Сільська вулиця. 1915

до повітових училищ. 1857 року радою Санкт-Петербурзької академії мистецтв був удостоєний звання вчителя малювання в гімназіях. І. Васьков відомий як художник-портретист. Від 1859 року був призначений вчителем малювання і чистописання у Кам'янець-Подільську чоловічу гімназію, де працював понад чверть століття. Остання згадка про І. Васькова датується 1889 роком.

“Педантичний, сухий, “академічної виучки”, Васьков наполягав, головне, на рисунок і хоча в ті ча-

си навіть до глухих закутків Росії доходили чутки про нові течії в мистецтві, гриміли імена Рєпіна, Крамського, Шишкіна, Куїнджі й ін., мій вчитель, вихований в академічній схоластиці, все-таки наполягав на Рафаеля, антиків, розуміючи їх не як живих творців, а як муміфіковані зразки, — згадував М. Бурачек. — В кожному разі мій перший учитель-чудак (“Ах, дивись, слідок, слідок погано одштрихував! Ну, а це що за грязь!” Коли бувало замість штриховки покладеш тень плямою: “Ти не художник, а шмаровоз. Геть іди собі”) все-таки поклав певні і тверді підвалини рисунку й пошану до нього. Правда, з цією академічною канонічністю мені приходилося довго боротися, щоб позбутися сухості, але за ту пошану до рисунку, яку ще на світанку моєї художньої діяльності заповів мені старий учитель, я йому вдячний”.

Повторимося, що ще більше колишній учень був вдячний І. Васькову за те, що він пробудив у душі талановитого юнака немеркнуче бажання пізнати життя і творчість Т. Шевченка.

Але повернемося до біографії художника-шевченкознавця.

Родинне генеалогічне дерево Бурачків занадто розгалужене: багато у ньому адміралів, генералів, та зауважимо, що біль-

шість технократів Бурачків або мали літературний хист, або малювали чи захоплювалися музикою... Іншими словами — не були байдужими до літератури та мистецтва. Центральною гілкою родинної генеалогії стала сім'я генерал-лейтенанта Степана Бурачека (1800—1876). Народився він 12 січня у чернігівському поселенні Заїньки Ніжинського повіту (нині — село Заньки за 20 кілометрів від Ніжина). Під впливом далекого родича — відомого мореплавця Ю. Лисянського здобув інженерну освіту й став конструктором військових кораблів.

Цікаві обставини повернення генерала С. Бурачека на батьківщину — в Україну. У краєзнавчому виданні “Сіверські скрижалі” (упорядник поет Л. Горlach, 2011 рік) називаються видатні вихідці із Заньків. Крім С. Бурачека названа ще Марія Адасовська (1860—1934) — видатна актриса, котра обрала собі псевдонім Заньковецька.

Згадуємо цих видатних діячів вітчизняної історії тому, що вони, а також їхні близькі та однодумці, визначально впливали на перебіг подій життя майбутнього художника.

М. Бурачек навчався у Київському університеті імені Святого Володимира, але за участь у політичних протестах був відрахований із числа студентів і засланий до Сибірської губернії.

Повернувшись додому, завдяки рекомендації своєї землячки, відомої актриси М. Савіної, М. Бурачек став актором однієї з провінційних театральних труп. П'ятнадцять років майбутній художник мандрував по Росії, граючи на сцені, оформляючи театральні постановки. Він познайомився з М. Заньковецькою, був партнером відомих тодішніх ак-

торів В. Комісаржевської, П. Орленова, М. Тарханова, В. Давидова, В. Долматова.

1905 рік став поворотним у житті М. Бурачека. У березні він узяв участь у Першій всеукраїнській виставці “Товариства прихильників української літератури, науки і штуки” (організацію очолювали М. Грушевський, І. Труш, М. Мочульський). Тоді у Львові вперше експонували свої твори митці західної і східної України. На картини М. Бурачека звернув увагу відомий митець І. Труш, назвавши 34-літнього пейзажиста-аматора “незвичайно талановитим рисовником”.

Доля сприяла М. Бурачекові: цього ж року в Києві він познайомився з професором Краківської академії мистецтв Яном Станіславським (народився на Звенигородщині — батьківщині Т. Шевченка) і той запросив його на навчання до Польщі.

Навчання у Кракові, потім у Парижі...

Микола Бурачек. Хатка. 1930-ті

У французькій столиці митець працює в майстернях А. Матісса, а пізніше — Вільної академії мистецтв П. Рансона. “Я вибрав, — писав М. Бурачек у монографії “Моє життя” (Х., 1937), — своїми вчителями... Коро, барбізонів (Арпін'ї, Діаца) і Моне, Ренуара, Сіслея — з імпресіоністів”.

1912 року М. Бурачек повертається на батьківщину визнаним майстром пейзажного живопису. Він бере активну участь у культурному житті, входить до кола відомих київських митців, виїздить до Швейцарії, Франції, Італії, Австрії, де удосконалює свою

майстерність, знайомиться з європейським мистецтвом, зокрема, напрямками розвитку пейзажного живопису.

Цікавився Микола Григорович у ті роки драматургією Т. Шевченка та І. Котляревського. Навіть обдумував, як би він оформляв спектаклі за п'єсами Т. Шевченка.

1917 року здійснилася мрія Тараса Шевченка — у Києві відкрилася Українська академія мистецтва, заснована О. Мурашком, братами В. та Ф. Кричевськими, Г. Нарбутом, М. Жуком, М. Бурачеком.

Громадянська війна, інкорпорація України до складу більшовицької Росії трагічно вплинули на життя київських митців: жорстоко вбили художника Олександра Мурашка, нерозкритою в історії залишилася загадкова смерть Георгія Нарбута...

Хворий М. Бурачек разом із родиною був вимушений залишити Київ і працювати вчителем малювання у сільських

школах Уманщини. Разом із дружиною (актрисою) він організував театральні спектаклі, вів просвітницьку роботу в селах Київщини.

1925 року пейзажиста запросили очолити Харківський художній технікум, згодом перетворений у художній інститут. Останні 17 років життя митця минули у столиці Слобожанщини — тут він і помер під час окупації міста нацистами 1942 року.

Вище ми вели мову про забуття Миколи Бурачека — визнаного пейзажиста, дослідника-шевченкознавця, педагога, театрального діяча. Це незаперечний факт: виставок його картин в Україні не організують, ювілеїв не відзначають. У Харкові немає жодної меморіальної дошки чи якогось іншого символу вшанування митця рідкісного таланту. У Києві відкриті меморіальні дошки на вшанування засновників Української академії мистецтва, де є барельєф і М. Бурачека.

І все.

Тому й у програмі відзначення 200-річчя Тараса Шевченка піонер вітчизняного шевченкознавства М. Бурачек відсутній.

Парадоксальна ситуація — маємо дефіцит національних лідерів — водночас не дбаємо про пам'ять, гідне вшанування тих, хто сприяв відродженню української Незалежності, хто своєю творчістю утверджував європейськість культури України.

Плагіат стає нормою?

● РЕПЛІКА

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО, генеральний директор Національного культурного центру України в Москві, доктор історичних наук, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка

В атласі “Шляхами Великого Кобзаря”, що вийшов у видавництві ДНВП “Картографія” (2014 р.), на стор. 63 без посилання на першоджерело вміщено карту “Шевченківська Москва”, складену з очевидним використанням створеної мною карти “Тарас Шевченко в Москві” (опублікована вперше в газеті “Слово Просвіти” 25—31 січня 2007 р., а затим докладена до книги “Тарас Шевченко: “Моє пере-

бування в Москві” — М.: ОЛМА Медіа Групп, 2007). Отож маємо справу з привласненням авторства на чужий твір, а також використання чужого твору без посилання на автора. Тобто, плагіат. Із чим і вітаю видавців, яким варто було ретельніше добирати переписувача. Тим більше, що й адаптування текстів авторів, які заявлені у списку використаної літератури, слід було робити з науковим редагуванням професійних шевченкознавців.

Заради справедливості відзначу, що згаданий атлас гарно й розумно прикрашений репродукціями Шевченкових творів, світлинами, іншими ілюстраціями. Заслугує високої оцінки художнє оформлення видання (О. Ю. Андрущенко).

“Так відчутти геніального Шевченка ніхто не може...”

Бог дає талант людині... До 150-річчя від дня народження Івана Іжакевича

Іван Сидорович Іжакевич — живописець, графік, народний художник України — народився 6 (18) січня 1864 року в селі Вишнопіль, нині Тальнівського району Черкаської області, у сім'ї бідних селян. Через брак коштів батьки не могли дати своїм дітям навіть початкової освіти. Але Івана, який із дитинства любив малювати, надихав приклад Тараса Шевченка, що вибився з кріпаків у академики. Самотужки навчився читати і писати, а в десятирічному віці попрямував до Києва — вчитися на художника.

Далі — Лаврська Київська іконописна майстерня, Київська рисувальна школа М. Мурашка, Петербурзька академія мистецтв. Працював у галузі станкового й монументального живопису. З 90-х років XIX ст. у російських журналах уміщував малюнки з життя, побуту та історичного минулого українського народу. Брав участь у реставрації та поновленні фресок Кирилівської церкви, Трапезної Києво-Печерської лаври, розписував церкву Всіх Святих над Економічною брамою лаври, Іонівський монастир, Покровську церкву, храм Покрови Пресвятої Богородиці на Приорці. Загалом написав ікони більш ніж для 20 храмів.

Невтомний митець створив близько 2000 творів, із них майже 200 — шевченкіана. Серед них ілюстрації до творів Т. Шевченка — “Катерина”, “Перебендя”, “Гайдамаки”, “Мені тринадцятий минало”, портрет композитора Л. Ревуцького, картини “Шевченко в майстерні Ширяєва”, “Кріпаків міняють на собак”, “Володимирова гора” тощо. 1939 року за ілюстрації до “Кобзаря” Т. Шевченка художник здобув державну премію СРСР, 1951-го — удостойнені звання народного худож-

ника України. Павло Тичина писав про шевченкіану художника: “У Вас є те, чого нема в інших. Так відчутти геніального Шевченка ніхто не може...”.

Бог дає талант людині, дає благодать прожити довге життя з чистою совістю, усвідомити справжню суть мистецтва і його призначення у світі. Таким був Іван

Іжакевич, який прожив 98 років і до останньої хвилини служив людям і мистецтву. “Чесна трудівнича рука митця залишила нам і нашим нащадкам чимало безсмертних

творів, у яких ще довго відчуватиметься биття його щедрого й гарячого серця” (Василь Касіян).

Будинок-музей Т. Шевченка

СЛОВО Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА—2014

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617

на 1 місяць 10 грн на півроку 57 грн 15 коп.
на 3 місяці 29 грн 40 коп. на рік 113 грн 10 коп.

Ви — зі “Словом Просвіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ соціальної тематики
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Відділ просвітнянської роботи
Надія КИР'ЯН
270-55-57

Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН
278-63-69

Інтернет-редактор
Олександр ЛИТВИНЕНКО
279-39-55

Черговий редактор
Петро АНТОНЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org

http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ
у ТОВ “Поліграфцентр” у середу.
Загальний наклад у січні — 16 000

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

